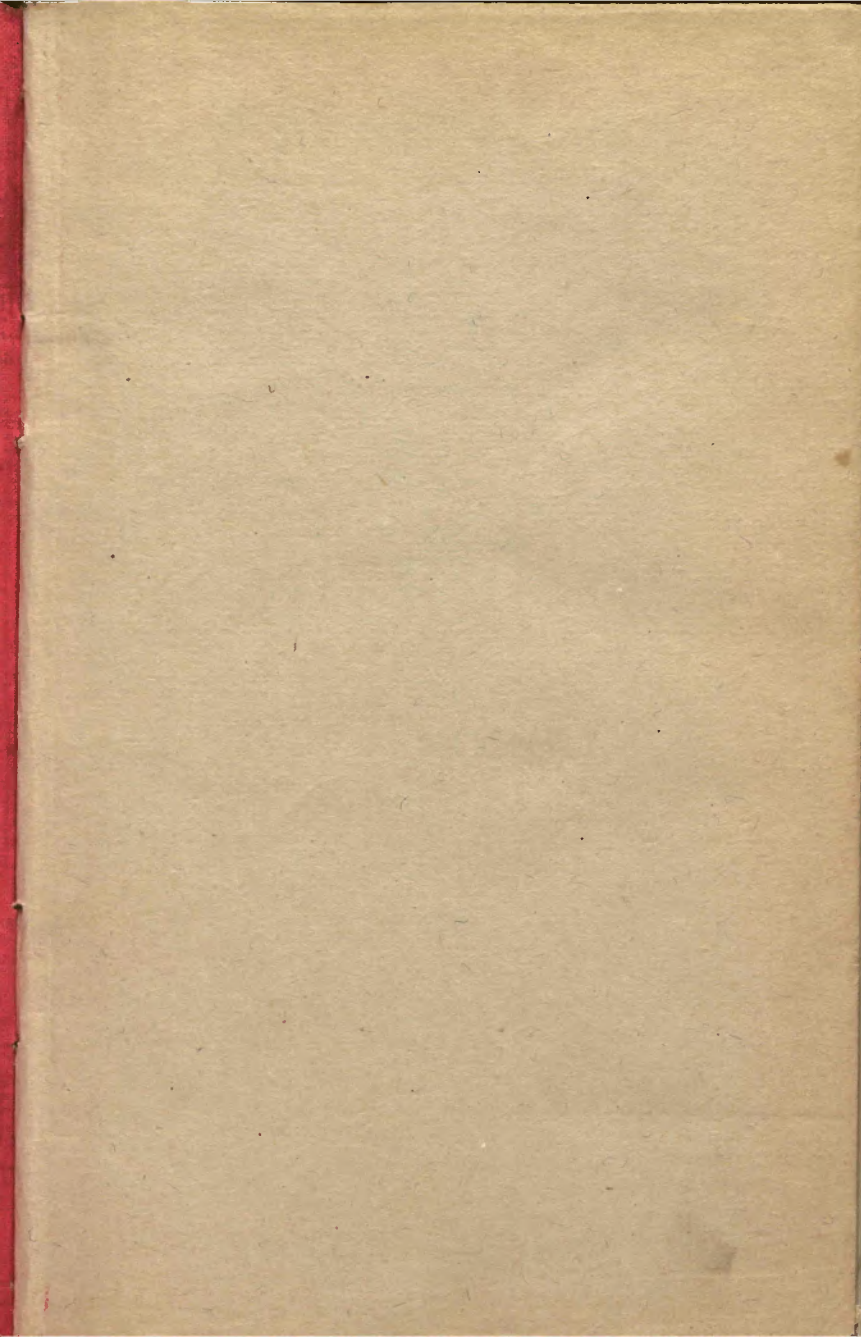
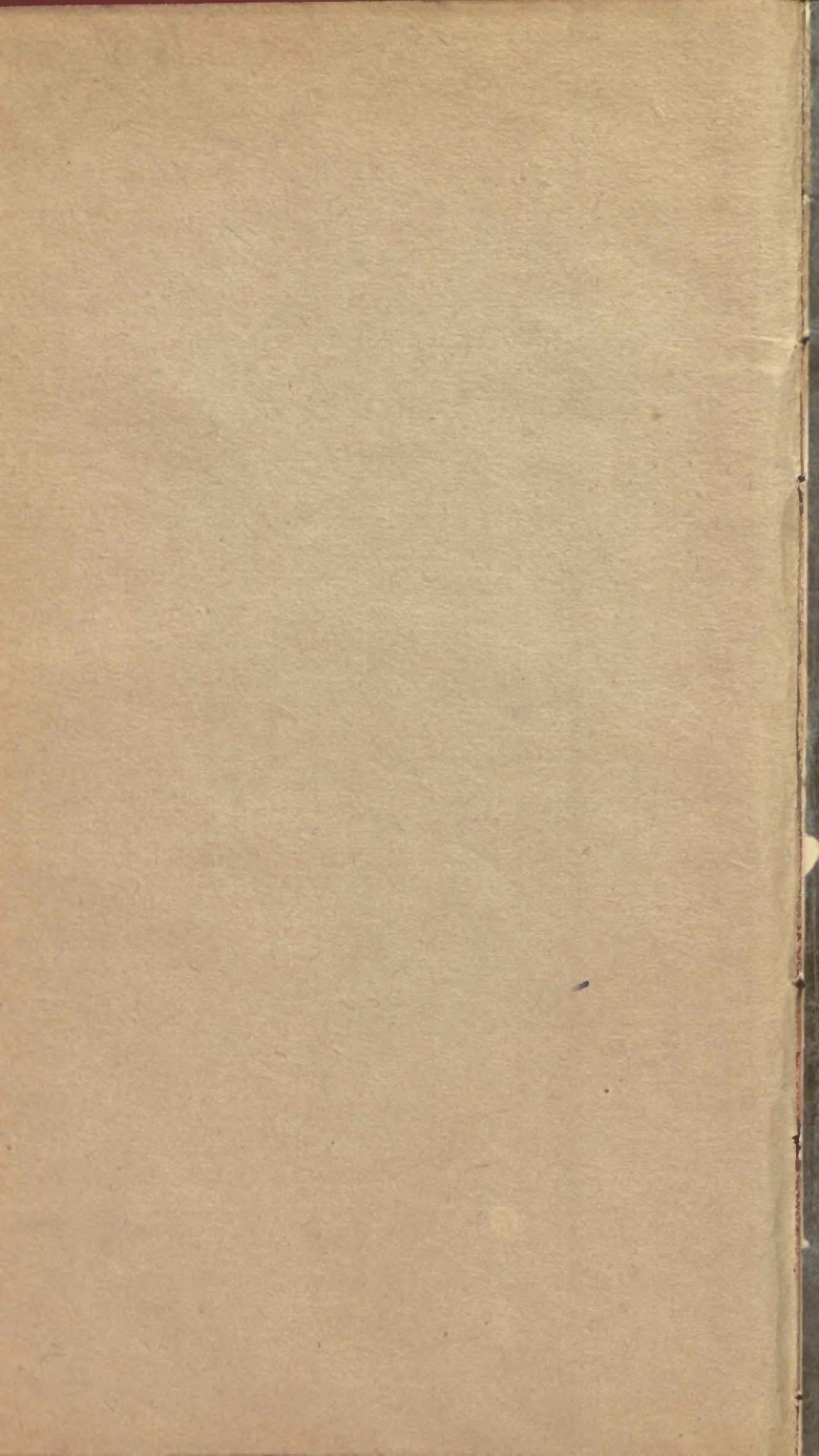

1844-105

Б. А. Н.

B 85865

ЦАРСТВЕННИКЪ
ИЛИ
ИСТОРИЯ
БОЛГАРСКАЯ

КОЯТО УЧИ

отъ гдѣ са Болгаре произишли, како са кра-
дествовали, како же царствовали и како
царство свое погубили и подъ
иго подпиднали

и з а

Мавробира Лативскаго,
Бароня . Іоанна Зонари, Буе-
фира Французскаго, Теофана Гре-
ческаго, Светаго Евтимія Терновскаго,
Светаго Димитрія Ростовскаго и другихъ
лѣтописцевъ собрана.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ.

№ 35611.

ЦАРСТВЕННИКЪ

1844/105

Исторія ^{М л и} *В. С. Соловьевъ*
И С Т О Р І Я

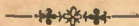
БОЛГАРСКАЯ

коя то учи

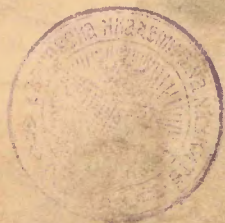
отъ гдѣ са Болгаре произишли, како са кралев-
ствоваши, како же царствоваши и како
царство свое погубили и подь
иго подпаднали

и з ъ

Мавробира Латинскаго,
Баронія, Иоанна Зонаря, Буе-
фира Французскаго, Теофана Гре-
ческаго, Светаго Евтимія Терновскаго,
Светаго Димитрія Ростовскаго и другихъ лѣтописцевъ
собрана.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ.

Bolgarische Geschichte.

У В У Д И М У

Писмены Кр. Свеучилишта Пештанскогъ

1844.

Quastan m h
Calms, P. 11 1/2 35.

29

КЪ ЕДИНОРОДНЫМЪ МОИМЪ

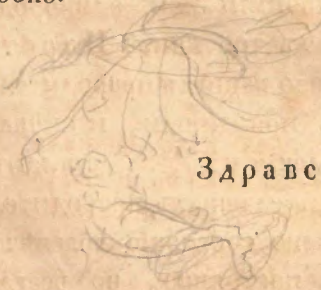
БОЛГАРОМЪ.

Те, о любиміи мои единокровни, излагаю вамъ днесъ въ той книзѣ Царственникъ названной начало вашихъ прародителей, отъ гдѣ са они сирѣчь произишли, и сичкая ихъ дѣянія, даже до паденія ихъ, за да видите вы, едно убо, каковыхъ славныхъ прародителей сте внуцы, а друго, защо состояніе челоуѣческое въ томъ свѣтѣ не е постоянно, но всегда премѣненію подлежи, то есть: благополучію послѣдува злополучіе, а злополучію благополучіе.

Сначала наши прародители бежа безславни и нищо, а послѣ со своєю храбростію стигнаха до весма высокога стелене славы, какъ то многу историцы проповѣдувать. По времени же пакъ ослабѣха, обезславихасе и подъ иго подпаднаха. Но това отъ гдѣ; Отъ не согласія ихъ: понеже развезаха союзъ согласія, и раздѣлихасе единъ на една страна, а другъ на друга. И

така они со согласіемъ прославихася, а съ несогласіемъ изгубиха свою славу. И таковъ плодъ ражда несогласіе: кое то и Господь въ Маттея у вѣрива глаголя „Всяко царство раздѣлшееся на ся не станеть.“

Преблагословенна убо вещь е, возлюбленіи, согласіе: понеже гдѣ то е оно, тамо е Богъ, какъ то пакъ въ Маттеа онъ самъ дума „идѣже еста два или трие собрани во имя мое, ту есмь посредѣ ихъ“ а гдѣ то е Богъ, тамо секое благополучіе бива, и секое дѣло е удобно.

Здравствуйте.

1879
Царственикъ или
Исторія Болгарскыя
ЦАРСТВЕННИКЪ

или

ИСТОРИЯ БОЛГАРСКА.

Кога потопа Богъ тоя свѣтъ въ лѣто отъ Адама 2242, дума Мавробирь, останаха само осмь души на земля та живи: Ной и шри сынове негови, Симъ, Хамъ и Іафеть и четыри жены нихни.

Послѣ же, като начнаха да се умножавать внуцы те Ноеви, и разумѣ Ной, защо отъ негово то племя ще наполни Богъ сичка та земля сось человекы, выкна трима та си сынове, Сима, Хама и Іафета, и имъ раздѣли сичка та земля на три части. И даде

Симу убо восточна та земля, коя то се нарича Азія.

Хаму же южна та земля, коя то се нарича Африка.

Іафету же западна та земля, и сѣверна та, кои то се наричатъ Европа.

Живѣя же Ной предъ потопа лѣта 600, и слѣдъ потопа лѣта 350. И до тога, еще же и по смерти Ноевой до 182 лѣта сичкій родъ человеческій говореха единъ языкъ, и вѣруваха една вѣра. Въ лѣто же 492. отъ потопа, а отъ миро-

бытія 2734. появише единь, именовъ Невротъ, сынъ Хосовъ, внукъ Хамовъ, кой то беше най силенъ на земля та отъ сички те человекы, и ограда Вавилонъ сошь крѣпость (кале), и царува въ него, и быде первый звѣздочетецъ и чародѣй на земля та, и направи монеты сребренны, и изнайде оружіе воинско, сирѣчь лукъ, стрѣла, мечъ и копіе, и состави воиска и быде первый мучитель на земля та. Той, думамъ, богопротивный Невротъ собра сичкій родъ человекскій, и имъ рече: приидете да изградиме единъ столпъ высокъ до небо то, що то ако быде пакъ потопъ на земля та, да не може Богъ да ны погуби, какъ то погуби первы те человекы. И така согласиха се сички те на това богопротивно дѣло, и прудившеся 40 години, изградиха високо до облацы те, и искаха да стигнуть до небо то, и не се оставяха. Тога Богъ, ка то видѣ нишно то безуміе, разгнѣвасе на нихъ и размѣси имъ языцы те, што то единъ другому не разумѣваха какво искать, и така престанаха да работать, и раздѣлихасе на 72. языцы: то есть Симовое племя на 25. языцы, Хамовое племя на 35. языцы, а Іафетовое племя на 12. языцы.

И така сички те забораваха первый языкъ, освенъ Евера, сына Салова, внука Кайнаканова, правнука Арфаксадова, преправнука Симова; зашто то Еверъ не послуша Неврота, и не отиде да помага на онова столпотвореніе, зашто то се боеше отъ Бога. И така сохрани се первый языкъ во Еверовый домъ, отъ гдѣ то произидоха Евреи.

Іафеть имаше сынове седмь, и имена та беха

Первому Гомеръ: отъ него произидоха Гомери, Галати и Кимери или Цымбри.

Второму Магогъ: отъ него произидоха Магисіяти, Готти, Скити, отъ коихъ Турцы и Татаре.

Третому Мадай: отъ него са Миди.

Четвертому Іоаннъ или Іонанъ: отъ него произидоха Іонійскій народъ и Грецы.

Петому Теоваль: отъ него са Левити, Верри и Ишпанцы.

Шестому Мосохъ: отъ него произидоха Каппадоки, Мисини, Росси, Иллирицы, и сичкій родъ Славянскій.

Седмому Тарась: отъ него са Траки и Тарсини.

Мосохъ шестый сынъ Іафетовъ, послѣ смѣшенія языковъ въ лѣто миробытія 2774. абіе насели се со сичко то свое племе во Азія между черно то море и бело то. Послѣ умножиха се и прострехасе до карабатски те горы, и населихасе на Месха гора, коя то е между Иверія и черно то море, гдѣ то сега живѣять два родове: Гери и Лиги на гора Термодонда: коя то отъ Мосохово то име се нарече Месха или Мисинія или Мисія. До тува Іоаннъ Зонарь.

Стрыковскій же дума: абіе слѣдъ попопа Мосохъ излѣзна отъ Вавилонъ во Азія и во Европа надъ брегами чернаго моря и соорои на свое име градъ, и умножившеся отъ него народи прострехасе въ полунощныя страны задъ черно то море надъ Дона и Волга реки и надъ езеро Меотись, гдѣ то Донъ впада въ море и Днепръ и Днестръ, и надъ Дунавъ въ поля широки распространихасе сходно съ именами праотець нихнихъ: Понеже Іафеть се толкува разширитель, а Мосохъ, растягающій далече. И така отъ Мосоха произидоха Москали, Лехи, Болгаре, Чехи, Боемцы, Унгри, Сербе, Далмати,

Хорвати, Ерцеговцы, Черногорцы, Словацы и Венеціани:

Іоаннь Зонарь пише: Даки и Мисагети, Болгаре и Сербе преидоха отъ сѣверныхъ странъ, и насѣлихасе отъ две те страны покрай Дунава, въ лѣто миробытія 4522, и отъ нихны те имена тая земля се назва Мисинія или Мисія: коя то има границы черно то море, Добриджа, Бѣльградъ, Будимъ и Басарабія, и наименовасе восточна та нейна страна Велика Мисія, а западна та, мала Мисія. Сось друго име они се нарекоха и Иллирикъ отъ Иллирика перваго Краля. Послѣ родившеся отъ Иллириково то сѣме двама братія Болгъ и Бремъ, и неможевше да живѣять заедно, раздѣлиха тая земля на две части. И Болгъ зема Сѣверовосточна та страна, а Бремъ Югозападна та страна. Отъ Брема произидоха Брандесбурцы, Поляцы, Боемцы, Чехи: а отъ Болга, Болгаре, Сербе, Хорвати, Далмати, Черногорцы. До тува Іоаннь Зонарь

Буефиръ Французинъ пише: Има градъ во Иллирицѣ Сардикія зовомый; кой то сега се называ Средецъ (Софія), той беше столный градъ Болгаровъ посередѣ Болгаріи.

Пакъ Буефиръ дума: защо Болгаре, Сербе, Лехи, Чехи, Словаки, сички са Иллирической родъ.

Пакъ изъ Францускаго лѣтописа: Бремъ Князь Чешки излѣзна отъ Иллирика, гдѣ то бе-ха се заселили сичкій родъ Славенскій и нихная воинства, и поиде въ западъ, да трѣси себѣ земля, въ Нѣмски те страны, и вмѣсти се между рѣкою Висла и между Албинъ, Висорка и Винсера къ Нѣмской земли, и согради тамо градъ крѣпокъ, и наименова го Бремъ или Барзимень, кое то ще се рече: отъ обремененія упокоихъ я.

РЯДЪ КРАЛЕЙ и ЦАРЕЙ ВУЛГАРСКИХЪ.

Иллирикъ быде первый Краль Болгарскій въ Мисинія, преидевши отъ Сѣверныхъ странъ, какво то горе се рече, сосъ Даки и Мисагети, Болгаре и Сербе, въ лѣто миробытія 4522. Онъ беше весма юнакъ въ боеве те. Бисе найнапредъ съ Тракійскаго царя и побѣди го и прогна го презъ море то во Азія. Послѣ бисе и со сички те окрестны народы и нави имъ и разшири своя та земля отъ черно то море, гдѣ то впада Дунавъ на западъ, до рѣки Сава и Оршава и направи покрай Дунава градове 5 и наименова

1-вѣй Оршава.

2-рѣй Ростовъ.

3-тѣй Мисинія или Мисія.

4-тѣй Иллирикъ на свое то си име.

5-тѣй Бѣлый-градъ.

Отъ тогова краля потрепери вселенная, и Римляне те всегда бежа въ големъ страхъ отъ него.

В Л А Д І Я.

По Иллирика настана Владія въ лѣто миробытія 4634 Онъ беше въ боеве те подобенъ Иллирику, силенъ. Бисе съ Македонски те царіе, и побѣди ги и зема ги подъ власть та си. Послѣ поживе въ покойствіи доволно и умре.

К О Л Е Д А.

По Владія настана Коледа въ лѣто миробытія 4745. Онъ беше весма нечестивъ, золь, сластолюбець, блудникъ, отецъ всякія неправды и мучитель немилостивъ. Исперва поклонисе на римски те идоли, а послѣ поиска му се да бѣде Богъ, и повелѣ народу, да му се кланяють като

на Бога, а не като на Краля. Тѣмже и устави да играять и да поятъ това идолобѣсіе: Богъ се роди коледа.

Нему се родиха двама сѣнове, отъ кои то первый се наименова Болгъ, а вторый Бремя. Послѣ же него убо за нечестіе то му съ Громъ порази Богъ, и изверже окаянна та своя душа: а Бремя и Болгъ насдѣдиха бащинно то си царство, не се соглашаваха обаче и бежа въ немирство, за кое то и раздѣлиха царство то на две части, въ лѣто миробытія 4885. И Бремя убо простре се каде сѣверозападна та страна, а Болгъ каде Югъ.

Б Р Е М Ъ .

Бремя се числи четвертый Краль: кой то завоева до Балтійско то море и Помарійско то, и населесе тамо со свой народъ, кой то се называше со съ негово то име Бремя, а сега Чехи, Помаріани, земля Брандигурска, и Швеція и великая Скандинавія, гдѣ то се называ Данимаркія.

Като се върна же отъ тамо отиде противо Сарматовъ и Россовъ и побѣди ги, и направи въ нихна та земля градъ, и нарече го Новъ-городъ. Гдѣ то до тога немаше нити градъ нити село, но мѣстехасе Россіане те отъ мѣсто на мѣсто по поля та. Като се върна же отъ тамо Бремя отиде въ Сармація: гдѣ то отъ свои те си зависти ради убіенъ быде.

Б О Л Г Ъ .

Болгъ же братъ Бремьовъ, кой то се числи Краль петый, завоева сичка та Тракія, Македонія, Далмація, даже до бѣло то море, до Римъ

и до Комора во Венція. Онъ беше подобно като баща си големъ мучитель. И отъ него Иллирицы назвахасе Болгаре, а не какво то некои думать, защо Болгаре те пряха наименованіе отъ рѣка та Волга.

Л И Л Ъ.

По Болга настана Лиль, въ лѣто миробитія 4920. За него пише Іоаннь Зонарь, зашто отиде на Римъ съ войска голема, и излѣзна на среща му римскій Царь Тарквинія Лука съсь многоцѣнны царски дарове, и тако примирише съсь него и се върна назадъ въ Болгарія: гдѣ то и умре.

ПЕРУНЪ.

По смерти Лиловой настана Перунъ. Въ негово то време се роди Александръ Македонскій, и докле порасте и се возмужа Александръ, онъ земаше отъ Филиппа Александроваго баща дань. Возмужавшия же Александръ, и земавши скиптры отца своего, подигна бой противо Перуна, и нави Перуну, и уби го: а двама неговы сынове зароби, купно со сичко то му воинство. И така сичка та Болгарія по смерти Перуновой остана подъ Александра власть. Двама та обаче сынове Перуновы, кои то отведе Александръ въ плѣнь, направи ги князове въ свое то си царство, и отиде съсь нихъ, и побѣди Пора Индійскаго и други многу царства. И като се врѣнахъ просиха отъ Александра да имъ даде една часть земля, и Александръ даде имъ свое то отечество Македонія, въ лѣто отъ сотворенія мира 5038. Купноже даде имъ и исповѣданіе написано на кожа со златны слова: народъ славный и непобѣди-

мый на брань. Еще же даде имъ и титла Кральска за нихно то мужество, и за велика та побѣда, што направи сось нихъ по вселенная: И така Александръ убо остана въ Вавилонъ: а Болгаре те пріяха име славно, и се нарекоха Славяни и Македонцы. И босшесе одъ нихъ не само востокъ, но и западъ, Германія, думамъ, Италія и самый великій Римъ даже до лѣта миробытія 5604: въ кое то лѣто беше краль въ Болгарія

ДИКЕФАЛЬ.

Отъ Перуна краля Болгарскаго до Дикефала краля Болгарскаго проидоха години 566. и кои быдоха между тыя години вожди Болгаровъ неизвѣстни са.

Като настана же Дикефаль въ Болгарія краль, настана и въ Римъ, въ това време, сирѣчь въ лѣто отъ рождество Христово 96, царь именемъ Траіанъ. Онъ като прія скипры те царства, собра свои те велможы, и ги попыта: дали има некой да се не покорява на Римска та держава; и му отговориха они: Славенскій родъ, кои то ходиха сось Александра Македонскаго и покориха вселенная, они не само не са покорни на царство то ти, но и данъ земать. И рече Траіанъ: и каковъ е тоя родъ, што несе покорява великому Риму, кому то се покорява вселенная; не имаме подъ своя та власть Римъ, Франція, Германія, Ишпанія и сичка та Африка и Азія, Понта, Арменія, Колфія, Верія и сичка та восточна страна. И така неможе да търпи тоя срамъ; но посла и собра безчетна войска отъ различны страны и народы, и отиде на Дикефала краля Болгарскаго. И това пише Тапіанъ риторъ римскій въ римско то писмо въ слово 23.

Дикефалова столица беше Сардія и Буда: гдѣ то Дикефаль найдевшися онова време и чувши, защо Траіанъ иде на него сось голема сила, посла и оиъ на восточна та страна, и собра Болгаре, Росси, Аланы, Сарматы, Костобоки, Печинеге, Бреми, весма големо число. И така сопротивисе Траіану и изби многу отъ Римляне те, а безчетно множество нарани: обаче Римляне те не се върнаха назадъ, но презеха многи страны, и при самый Будимъ приближиха: кое то като виде Дикефаль абіе посла Траіану, и му рече: Те ти предавамъ оружія наша и сички страны наши, токмо направи съ мене миръ и върнисе, за да дойдемъ послѣ азъ да тисе поклонимъ, като самодержцу: обѣщасе же и дань да дава Траіану.

И така Траіанъ убо направи миръ сось Дикефала, и върнасе въ Римъ, земавши со себе и Киросвата залогъ отъ Болгаровъ по обычаю царскому: а Дикефаль несохрани обѣщаніе то си, но слѣдъ малку време собра войска многу и стана на Траіана. Подобно и Траіанъ собра войска силна, и отиде на Дикефала. И като се сразиха и две те сили, въ первый а още бой Траіанъ нави Дикефалу, и гогони даже до Днепръ рѣка. И тога Траіанъ запусти до край Дакія: а Дикефаль отчаясе отъ живота си, и закла самъ себе при рѣки Пруть.

Дума светый Димитрій Ростовскій: Не можеше нави Траіанъ Дикефалу, ако да немаше християнска войска со себе: защо въ това време многу християне имаше въ Римъ, кои то служеха тайно истинному Богу.

Болгаре те же, кои то останаха тога въ Добриджа, Тракія, Македонія, Загорія и Дарданія, преминаха Дунавъ и населихасе въ Басарабія: а други те, щото беха по други страны, Траіанъ

собра, и насели ги въ Далмація, и ги раздѣли отъ Басарабски те Болгаре, за да не бы станали пакъ некога върху му, и ги нарече Сербе, кое то по римскій языкъ ще се рече робе. И отъ тога и до днесъ Сербе те се наричатъ сось това име.

Колку то Кирови разбойници имаше въ римска та держава, и нихъ сички те Траіанъ собра и насели ги въ Дакія: коя то исперва беще земля Болгарска, а сега живѣять въ нея Власи.

Колку то же останаха Болгаре, Сармати, Славяни и Роксолани направиха окопъ отъ Днестра рѣки до Дунава и тамо се опреха Траіану, и не може да имъ нависе, и направи миръ сось нихъ, и върнасе назадъ. И тоя окопъ и до днесъ стои, и называсе Траіановъ окопъ.

Траіанъ же направи при Прута рѣки палаты, и постави стража да пазать отъ 1000. воины: а самъ сось воинство то си преjde Дунавъ на Никополь, и направи мостъ каменный презъ сичка та Болгарія отъ Дунавъ даже до Виза, сирѣчь Цариградь. И отъ тога остана Иллирикъ или Болгарія подданицы Римлянью до великаго Константина кесаря Римскаго.

КОНСТАНТИНЪ и ЛИКИНІЙ МУЧИТЕЛЬ.

Отець великаго Константина, пише Іоаннь Зонарь, имаше Констанду жену, дщера Максиміана Геркулеса, мучителя Римскаго, и роди сось нея трима сынове, и една дщера Константія, и ожени я за Ликинія: кой те беще Словакъ. И така смѣсисе Ликиній съ Максиміана на царство. И постави Максиміанъ Ликинія надъ Болгарія та: кой то абіе почна да се кара съ Болгаре те, и сички, кой то бежа около него, намрази: а Максиміанъ раскаясе, защо то смѣси Ликинія на царство то си,

и начна да мьсли, какъ да го испьди, но послѣ и явно подигна бой противу Ликинїя: но Ликинїй побѣди Максимїана, и быде царь и надъ Болгарїя та, и надъ Грецы те, и надъ Даки те, то есть Власы те.

Въ това време воцарисе по баща си великій Константинъ во Британїя, Галлїя и Алпїя, а въ Римъ царуваше Максентїй кой то беше големъ мучитель и злодѣй, за кое то и не можеха да го търпать Римляне те и позваха Константина: кой то дойде и побѣди Максентїя, и уби сынове неговы и дщери и сичко то племя негово до край истреби. И така онь убо остана царь на западь, а Ликинїй на Востоць.

По времени же начнаха да си завиждають единъ другому, и всегда въ невѣрїи бежа. Того ради подигнасе Константинъ на Ликинїя со сила голема, и побѣди го, и зема отъ него Болгарїя, Византїя и Хрисоградъ, а онь побѣгна въ Никомидїя, отъ гдѣ то посла жена та си Константїя да проси отъ брата си Константина миръ, коя то съ плачь се моли Константину, да не погуби Ликинїя, кое то и получи. И така после Ликинїй отиде при Константина со смиренїе, и му се поклони: а Константинъ му повелѣ да живѣе въ Солунъ, совѣтницы те обаче Константинови ненавиdexа Ликинїя, и научиха воины те му, щото като одхождаше въ Солунъ, убиха го на пъта близо при Серресъ, и пакъ остана Болгарїя подъ Римска власть, дума Баронїя.

Въ това време дойдоха Сармати и Скити на Дунай, и Константинъ воинствова на нихъ и побѣди ги, и направи на Дунавъ мость на мѣсто, кое то се называ желѣзная врата, въ лѣто Господне 325. Тога создаде Никополская крѣпость на Дунавъ, и искаше да направи тамо градъ на

свое то си име, и повелѣ на народа да носятъ каменіе, запрещено му быде обаче во снѣ, и не направи, а каменіе те стоятъ и до днесъ на онова мѣсто, кое то беше весьма красно, и имаше градъ отъ Иллирика созданъ, именемъ Преслава.

По смерти Кѳнстантиновой настана сынъ неговъ Константій, кой то беше еретикъ. Въ негово то време се собра въ Сардикія градъ Болгарскій соборъ, въ лѣто Господне 346. на кой то Соборъ се собраха, по исчисленію Сократа лѣтописа Греческаго, отъ 37. градове 370. Епископи, между кои то беше и Атанасій великій.

Ликиній же остави по смерти своей сына подобнаго имени, сирѣчь Ликинія, кого то Константинъ гонеше: за кое онъ побѣгна у Скиты те или Болгаре те, въ лѣто Господне 370.

Воцарившуся же въ Грецы те Уаленту Лупкину, появихася други Болгаре, кои то беха изгнани отъ Траіана задъ Прутомъ. А Мавробиръ пише, защо изъ Волга дойдоха неколку князове, и се смѣсиха съ Македонскими Болгарами, и обладаха отечество свое, дарованое имъ отъ Александра ради побѣды Индійскаго Царя, и поставиха си краля, въ лѣто Господне 372.

ВУКИЧА.

Отъ Дикефала до Вукича преидоха години 266. Вукичъ девятый краль Болгарскій беше весьма силенъ и страшенъ Грекомъ. Отиде со свой родъ исперва въ Маджарска та земля и во Влахія, а послѣ посла извѣстіе Уаленту, да ги пусти да прейдать Дунавъ, и да се населятъ по край него. Уалентъ имъ се обѣща и пусти ги, со согласіе обаче да са покорни Грекомъ, и да му помагать на бой.

И така Болгаре те преидевше Дунавъ населихасе по край отъ черно то море до Морава и Оршава, и смѣсихасе сось Иллирически те Болгаре, а едни отъ нихъ останаха съ одного воевода въ Панонія сось Аваре те или Маджаре те, и быдоха тамо за многу време.

Въ това време Грецы те называха Болгаре те Готты и Гуны, защо колку то народи излѣзуваха отъ сѣверна та страна, называха ги Готты, какво то сега Татари. Во време то же Теодосія Малаго разумѣха имъ име то, и назваха ги Волгари.

И така Болгаре те найдоха добра и изобылна земля и населихасе въ нея: не беха обаче учени и незнаеха да се покоряватъ царю, но беха диви, свирѣпи, безстрашни и силни като лви (аслани), и единъ отхождаше на десетъ души безъ страхъ, какви то и до сега излѣзувать отъ сѣверна та страна. Пише и въ Баронія книга въ перва та часть на листъ 567: *Болгаре страшни всему миру. Малъ народъ но непобдимъ.* Така и во многу Гречески Истории се пише.

Вукичь прочее сось тья непобдимы въ бранехъ Болгаре по малку време востана на Греческа та земля и многу пакости правеха, пленяще земля та, за това и Уалентъ сось Войска излезе на нихъ. Но болгаре те побѣдиха Уалента, и гониха го до Едрене: гдѣ то онъ се скры сось Архистратига своего въ една плевница, а Болгаре те разумѣвше, запалиха плевница та, и изгоре Уалентъ сось Архистратига своего.

Пишесе за Уалента въ неговы те дѣянїя: обезумисе Уалентъ Царь, и пусти Готты да преидать Дунавъ, за да го побѣдять и изгорать.

По Уалента настана на Греческое царство Теодосій великій: кой то излѣзна со сила голема

на Болгары, и смири ги, и зема отъ нихъ градъ Сищовъ: не може обаче до край да ги покори подъ своя та власть. Того ради пакъ умножившеся, бихасе многу пѣти и сосъ Грецы те и сосъ Римляне те, и земаха отъ нихъ мѣста и земли, докле презеха сичка та Тракія, Македонія и Иллириць и населихасе въ нихъ, гдѣ то и до днесъ живѣять.

И Грецы те проклеха царя Уалента, защо то пустиль Болгаре те да преидать Дунавъ. Това обаче быде Божіимъ попущеніемъ, за да се насели тоя народъ въ тая земля, и да смирява Греческая гордость.

СВИТИЛИЯНЪ.

По Вукича настана Свитилянъ въ лѣто Господне 412. а у Грецы те царуваше Теодосій великій, кой то собра войска многу, и испрати сосъ одного воевода своего на Болгаре те, но Болгаре те пакъ имъ навиха, какво то и на време то Теодосія малаго, въ лѣто Господне 445. Тога быде и землетрясеніе големо до шесть месецы.

По Теодосія настана Анастасій, въ лѣто Господне 495. въ негово то време Болгаре те отидоха сосъ голема войска на Грецы те, и ги разбиха надъ рѣкою Зурмою, и усвоиха сичка Тракія, а Анастасій едва избѣгна, и примирише сосъ нихъ сосъ многу дарове. Послѣ же, въ лѣто Господне 514. дигнахасе Болгаре те пакъ на Грецы те и навиха имъ, и отидоха и до самый Цариградъ.

ГЕРВАЛИНЪ.

По Свитиляна настана Гервалинъ въ Болгарѣхъ, а въ Грецѣхъ Іустиніанъ. Той Іустиніанъ,

дума Іоаннь Зонарь, беша отъ Дарданія, отъ градъ Охрида, родомъ Болгаринь, и царствова въ Греція години 37, и умре въ лѣто Господне 521.

ДРАГИЧЬ.

По Гервалина настана на кралевство Болгарско Драгичь, въ лѣто Господне 608. Онъ востана най напредъ да Договарда краля Французскаго, кой то беша избилъ Алецки воеводы 9000. души Болгаре изгнаны отъ Маджаровъ, и нави му, и плѣни сичка земля Французска. После се върна въ своя та си земля, въ лѣто Господне 625, и нападна на Грецы, и разби ги, и уби до 1800 души Грецы, и плѣнеша Греческа та земля: за кое то и Константинъ Погонать, царь Греческій, посла му многу злато и вещи многоцѣбны, и примирише сосъ него.

БОРИСЪ.

По Драгича настана Борисъ. Онъ востана най напредъ на Акума краля Венеціанскаго: кого то и улови жива, и доведе въ Болгарія со сички те неговы велможы. Подобно улови жива и Теодорика краля Маджарскаго, и доведе го въ Болгарія везана, и го уби.

По неколику време часть Болгаровъ сосъ едного предводителя Глѣба нападнаха на Мунда краля: но Мундъ имъ нави и пороби ги, и ги посла Греческому царю Іустиніану: кой то ги разнесе по Арменія и Амореа. За това други те Болгаре востанаха на Іустиніана, и плѣниха Греческа та земля до Едрене: а Іустиніанъ, кой то не може да имъ се сопротиви, посла имъ иногу

злато и вещи многоцѣнны, и примирише сось нихъ: обаче и дань даваше Болгаромь.

БАТОЙ.

Въ лѣто господне 670. настана на кралевство Болгарско Батой, кой то беше силный и благополучный во бранехъ. Онъ во время шестаго собора, въ лѣто Господне 679. сось голема сила нападна на Константина Погоната, и презема сичка земля Охридска, и во Охрида постави престоль кралевскій, и огради крѣпость, и за многу време дань зема отъ Константина, какъ то пише Баронія книга во второй части на листъ 19. а Теофанъ Греческій лѣтопись пише *„Егда Болгари съ великою силою отишли на кесаря, извомиѣ примиритися съ ними и обѣщався имѣ на всякое лѣто дань даяти.“*

И така по свидѣтельству тѣхъ лѣтописцевъ и Грецы и Римляне за многое время дань давали Болгаромь.

По времени Батой пакъ востана на Грецы те, въ коихъ царуваше Іустиніанъ сынъ Константиновъ, и перво убо му навн Іустиніанъ, и зема отъ него Плирикъ: а послѣ, като се вращаше Іустиніанъ, Батой сось воинство то си обтѣкоха въ едны мѣста Греческа та войска, и я разбиха, и като снопе Грецы полагаха, а Іустиніанъ едва може сось малку дружина въ Цариградь да побѣгне, и направи миръ съ Болгаре те, и дань се обѣща да дава Батою. Послѣ бисе сось Арапе те, но и они му навиха. На друга же година собрана нова войска, и отиде пакъ на Болгаре те, и разори имъ две мѣста нарицаемы Мизны, кои то отецъ неговъ беше даль Болгаромь, за да има сось нихъ миръ: но Болгаре те, като се вращаше

сось многу корысть въ Тракія нападнаха на него и разбиха сичка та войска Греческа: а Іустиніанъ се върна назадъ, и сось многу моленіе и дарове направи миръ сось Болгаре те.

По малку време умре Батой: кои то ималь голема жалость, зацо неумрель на войска, и думаль като умираль: о Фортуно! великая нужда! Зацо ми недопусти и още да поживѣя, за да умреть на бой юначки сось мечъ въ рукахъ.

ТРИВЕЛІЙ.

По Батоя настана Тривелій. Онъ беше чловѣкъ весма великодушень и благополучень во бранехъ. Най напредъ востана на Маджаре те и Аваре те, и разби ги, зацо то испьдиха Болгаре те изъ Панонія.

Онъ устави и судъ въ Болгаре те и законъ, за да се судать и наказувать зли те: кое то до негово то време немаше въ Болгаре те, сирѣчь нити законъ нити Судъ.

Въ това време Іустиніанъ третій, царь Константинопольскій, кого то Апсимаръ и Тиверій беха испьдили отъ царство то, и беха заточили въ Херсонъ, отрѣзавше му носъ, за кое то се и нарече Іустиніанъ посоусѣченный: Той, думамъ, Іустиніанъ посла скритою до Тривелія, и обѣща му царска титла и вѣнецъ, ако побѣди Апсимара и Тиверія, и ако го возведе пакъ на царство. И така Тривелій абіе собра многу Болгаре, и отиде на Апсимара и Тиверія: кои то и побѣди, и зема Цариградь, и постави Іустиніана на царство. Іустиніанъ обаче, лукавъ сый, явисе неблагодарень Тривелію, и не му даде царска титла по обѣщанію: за кое то и Тривелій начна да го укорява жестоко и да му дума, зацо с не-

благодарень и лукавъ: а Іустинианъ се разгнѣва, и собра многу войска, и нападна на Болгарія. Подобно и Тривелій се ополчи на него и му нави, и го гони даже до Цариградъ, гдѣ то едва се сохрани живъ.

По времени же като се воцари Левъ Исаврянинъ, первый иконоборецъ: нападна на него Малсада принцъ Амговъ и Сулиманъ Турскій со силна войска и засѣднаха Цариградъ за три години, щото до 3000. души погинаха отъ глады. Тога Тривелій краль Болгарскій позванъ собра войска силна и отиде на помощь Грекомъ, и побѣди принцъпа и Сулимана, и уби отъ нихна та войска до 24000. души, а останала та часть отпѣди отъ Цариградъ.

По томъ Тривелій, въ лѣто отъ Христа 703, воспрія вѣра Христіанска и имаше големо благоговѣніе и усердіе ко Христу Богу: за кое то и согради монастырь, и остави сось воля кралевство то по старому своему сыну, и заповѣда му да стои неотступно въ Христіанстѣй вѣѣ, а самъ облечесе во иноческій чинъ, и быде добрый старецъ. Сынъ му же за малку време стоя въ Христіанска вѣра: а послѣ обърнасе на поганство: кое то като чу Тривелій, остави иноческій чинъ, и прія пакъ кралевство, и улови сына си, и безмилости ослѣпи го. Послѣ вручи кралевство то младшему сыну своему сось такова заповѣдь, щото разумно да управлява кралевство то, и твердо да содержава вѣра та Христіанска, за да не воспріеме и онъ подобна та казнь сось брата си: и така онъ пакъ воспрія иноческій чинъ, и северши свято свое то житіе во иночество то, въ кое то беше наречень Теокисть: а сынъ му за малку време ходи по заповѣди отца своего, и беше добръ Христіанинъ, а по смерти отца сво-

его быде развращень на вѣра и тяжекъ Болгаромъ: за кое то го и испьдиха отъ кралевство то, и поставиха си краля, въ лѣто Господне 715. или какъ то думать други 722,

ЮАННА АСЕНЯ ВЕЛИКАГО.

Тогова Юанна Асеня Грецы те отъ зависть нарекоха Хасанъ Касанъ.

Въ негово то време царуваше Левъ Исаврянинъ, и имаше бой сосъ Скафиля царя Арапскаго, кому то не можеше никакъ да навие, и имаше нужда голема. Того ради моли Асеня да дойде на помощь, и обѣща му се съ написаніемъ, да му даде царска титла и вѣнецъ; като побѣди Скафиля, кое то му подтверди и съ клетва. Того Асенъ великій собра войска Болгарска до 14500 души, и отиде на Скафиля царя Арапскаго, и побѣди го, уби до 90000. души Арапе, и зема отъ нихъ Арменія и Мидія, кои то беха две царства. И така като ги покори подъ Греческа та власть, и вращашесе, Левъ сосъ големо торжество и честь го посрещна, като побѣдителя: послѣже собра сичкій синглитъ духовень и мирскій и даде му титла царска и вѣнецъ, и нарече го Иоаннь Асенъ великій, первый царь Болгарскій. И поеха на многая лѣта Царю Асеню.

ДОВРИЦА.

По Асеня настана Добрица. Онъ поиска отъ Грецы те некои мѣста и градове: но Грецы те това не пріяха, и проповѣдаха противу него бой. Тѣмъ же и Добрица собра войска многу, и отиде въ Греція до Оручища зовомыя долги стѣны, и разори и зема многу корысть изъ Греческа та зе-

мля, за кое то се разгнѣва царь Греческій, и собра многу войска и отиде верху Болгаре те: но Добрица пакъ нави Грекомъ, и самого царя уловивши въ заточеніе посла.

Слѣдъ това Болгаре те подозрѣха Добрицѣ, защо има скрывать стговоръ сосъ Грецы те, да имъ предаде Болгарское царство, и испъдиха го и убиха го со сички те неговы велможи.

ТЕЛЕЗВІЙ.

По Добрица настана Телезвій. Онъ не беше благополучень во бранехъ: понеже въ перво то сраженіе разбиха го Грецы те, и отъ Болгаре те многу убиха, и многу робіе отводоха въ Цариградъ, за кое то го и убиха Болгаре те.

САВИНЬ.

По Талезвія настана Савинь. Онъ се убоя отъ Грецы те, и посла Греческому царю, да веже сосъ него миръ, за да се небіятъ: кое то като разумѣха Болгаре те, сички те го возненавидоха, и начнаха да го навѣтвувать. Того ради онъ побѣгна въ градъ Заморія, и отъ тамо въ Цариградъ при Копронима. И тамо отложи почитаніе святыхъ иконъ, и быде еретикъ, като Копронима.

ТАГАНЪ.

По Сабина настана Таганъ въ лѣто Господне 740. И онъ подобно като Сабина проси миръ отъ Копронима. Копронимъ же посла къ Тагану да дойде да свежать миръ. И така Таганъ сосъ многу Болгаре отиде при Копронима, и лице съ лице разговорихасе и утвердиха миръ. И Копронимъ само по привидѣнію на прави миръ съ

Тагана: защо скритою посла войска довольно въ Болгарія и плъни и разори мѣста многу. За това Болгаре те испъдиха и Тагана отъ царство то.

ТЕЛЕРИКЪ.

По Тагана настана на царство Телерикъ. Въ негово то време Копронимъ востана на Болгарія и по сухо, и сось корабли, кои то сички Божіимъ промысломъ бурєю разбихасе и потънаха: Телерикъ со своя та си войска устремившися, нави Копрониму и презема многу градове Гречески.

На друго лѣто Копронимъ пакъ собра войска, и отиде противу Болларе те. Подобно и Телерикъ собра войска, и устремисе противу Грецы те, и погнавъ гони ги даже до тесноты глаголемыя Веригава. И тамо сразихасе, и навиха Болгаре те Грекомъ, щото немаха Грецы те отъ гдѣ да бѣгати. И така изсѣкоха ги Болгаре те, и ги положиха като снопе. А Копронимъ едва избѣгна сось неколику отъ свои те си, и примирише сось Телерика и вращасе назадъ сось големъ срамъ. Въ единъ градъ же Болгарскій именованъ Брецастая, имаше до 1200. души воины Болгарски на сохраненіе града, кои то Копронимъ изби до единъ сось лестъ, и отиде си въ Цариградъ. И това Телерикъ като чу, разгнѣвасе много, и отмсти Копрониму сось тоя начинъ: писа му посланіе лестно така,

Константину царю Греческому радоватися!
„Знай царю, защо азъ самъ разгнѣваъ на мой родъ, и искамъ да избѣгнемъ отъ нихъ, защо не можемъ да терпимъ веке суровство то имъ, и да дойдемъ въ Цариградъ при тебе. Того ради молимъ да послещъ неколку воины да ме приемать и воведать въ Цариградъ.“

Това убо прочеть Копронимъ, возрадовасе, и абіе посла до 2000 души воины избраны въ Болгарія, за да посрещнатъ Телерика. Телерикъ обаче посла тайно воинство, и въ едно тесно мѣсто избиха Капронивы те воины до единъ, и отмети Копрониму, въ лѣто Господне 775.

ТЕЛЕРИКЪ ВТОРЫЙ.

По Телерика перваго настана на царство Болгарское Телерикъ второй, въ лѣто Господне 783. Той Телерикъ беше невѣренъ: за кое то го и изгнаха Болгаре те. А онъ побѣгна въ Цариградъ при Лва сына Копронимова, кой то го прия съ радость, и крести го, и жени го за сестра си Ирина, и постави го перва по себе въ царскій свой дворъ.

КАРДАМЪ.

По Телерика втораго, воцарисе Кардамъ, въ лѣто Господне 797. Онъ беше благополучень въ бранехъ, и во многу боеве Грекомъ нави, и многу Грецы погуби.

К Р У Н Ъ.

По Кардама воцарисе Крунъ въ лѣто Господне 800. Онъ беше чловѣкъ великодушень и благополучень во бранехъ. Онъ побѣди Грецы те многу пѣти, и разшири Болгарска та держава. Онъ собра Славяне те Панонски, и нападнавъ на Франца, уби Борна въ Далмацію и направи миръ съ царми западными. Послѣ се обърна на Грецы те, и разори многу предѣлы Гречески. Никифоръ же царь Греческій посла одного воевода до собере войска, и да иде противу Круна: на

Крунь нападна на тогова воевода, и уби и него, и сичка та му войска при Струмица или Ергене, въ лѣто Господне 805.

Въ това време Крунь зема отъ Грецы те и градъ Софія, и изби до 6840. души още Никифорова войска, и отъ простый народъ безчеть.

По томъ Никифоръ собра друга войска многу, и выкна на помощь царя Персійскаго и царя Татарскаго, земавъ же со себе и Ставрикия сына своего, и така нападна на Болгарія, и опустоши многу мѣста и самый дворъ Круновъ изгори. И това Крунь като виде, отчая живота своего и проси миръ отъ Никифора. Никифоръ обаче разгордѣсе и нещеше да направи миръ съ Круна. Тога Крунь разгнѣвасе много, и ревна съ големъ гласъ, като единъ гладень левъ, скоро да заградатъ тѣсны мѣста и клисуры, и нападна на Никифора царя близо при Славомира не далечъ отъ Никополя, и разби му войска та конечно, и зема сичко то имѣніе, що беше плѣнилъ изъ неговый дворъ и отъ Болгарія та, а самого Никифора уби, и заповѣда да натъкнать глава та му на едно дълго дърво, за да я види сичка та му войска, въ лѣто Господне 808. Послѣ повелѣ Крунь, и обковаха тая глава Никифорова со злато, и направиха я чаша. И така, кога имаше веселіе, піеше изъ нея вино съ велможы те си.

По томъ востана на Болгарія Михайль царь Греческій со съ многу войска. А Крунь проси миръ отъ Михаила: не получивъ обаче, собра войска и отиде на Месемврія и Созополь по край море то, и зема Месемврія.

Въ това време, като се приближаваха две те войски една при друга, явисе знаменіе на небо то, две комети во образъ луны, кои то се со-

бираха, и пакъ се раздѣляваха, въ лѣто Господне 813.

Послѣ ударихасе Грецы те съ Болгаре те близо при Адрианополь, и быде бой големъ, докле начнаха Грецы те да бѣгать: но Болгаре те не смѣха да ги гонятъ, боящесе да не е лукавство. Послѣ обаче, като видоха защо истинно бѣгать, потекоха слѣдъ нихъ, и единъ Болгаринъ гонеше 40. Грека. И едва Михайль и главный Куманда неговъ убѣгнаха въ Цариградъ. И остави Михайль царство то самоволно: а настана по него Левъ Арменинъ.

Въ това време Крунъ остави въ Болгарія малку войска подъ власть брата своего Мортагона, а самъ съ друга та войска отиде, и обсади Цариградъ за многу време, но не може да го усвои, и върнасе и зема Едрене, и безъ четъ народъ плѣни: между кои то беше заплѣненъ и Василій Македонянинъ, кой то послѣ быде царь Греческій. Тога уби и Мануила Епископа съ сички те неговы клирицы, и многу народъ Христіанскій, защо то се не отрekli отъ Христа.

Тога, какъ то пише въ прологъ въ Мѣсяца Іунія, единъ священникъ Грекъ, Болгарскій языкъ зналъ добро, и молилъ Круна, да го пусти свободно, но онъ го убилъ. И така священникъ умирая проклялъ Круна предъ народа.

По времени, като направиха Грецы те миръ съ Болгаре те, Крунъ отпускаше колку то робіе имаше Грецы: Между кои по виде горереченнаго Василія Македонянина стояща благочинно, выкна го при себе и му даде една яблока, и го отпусти.

МОРТАГОНЪ.

По Круна настана на царство Мортагонъ братъ Круновъ. Въ това време Грецы и Болгаре имаха миръ. Съ Римскаго Кесаря обаче Лудовика имаха бой. И въ Панонію сразившесе навиха Болгаре те Римляномъ и многу земля земаха. Панонія въ това време беше подъ власть Болгарска.

Послѣ Мортагонъ отиде противу Словены те и навѣ имъ сосѣ големо кровопролитіе и отъ две те страны, и постави надъ нихъ правители Болгаре.

Въ това време царуваше Теодора жена Теофила царя Греческаго. Отъ нея Мортагонъ зема сестра си, коя то беше заробилъ Никифоръ въ нападеніе то на Круновъ домъ. И тая сестра негова беше кръстена, и писаніемъ Греческимъ и закономъ Христіанскимъ научена: коя то, като дойде при брата си, начала да го учи на вѣра Христіанска. Подобно и единъ Грекъ пменемъ Теодоръ Куфаръ, кого то онъ имаше робъ, и онъ часто му воспоминаваше вѣра христіанска: Но онъ сичко то това не вмѣняваше за нищо. И беше владемъ само на ловитва, и ходеше всегда да лови звѣрове въ гора та: въ кон то направи и палаты големы, за да си опочива въ нихъ, кога отиде на ловъ, и заповѣда одному монаху иконописцу, именованъ Методію, да испише ловитва по палаты те, сирѣчь звѣрове и кучета и прочая.

Методій же вмѣсто ловитва, написа сосѣ големо искусство второе пришествіе Христова, какъ праведницы те ще стоять отъ десна страна, и ще се веселятъ въ рай, и какъ грѣшницы те ще стоять отъ лѣва страна, и ще се мучать во вѣчна мука. И това сичко то направи Методій

научень отъ сестра Мартагонова и Теодора Куфаря.

Като се свърши убо написаніе то, дойде Муртагонъ да види палаты те си. И като виде написано то, попыта Методія за сичко то, и Методій абіе начна да му казува за второ то Христово пришествіе, и праведны те какъ ще се веселятъ въ рай, а грѣшни те ще се мучать въ мука вѣчная. Тога Муртагонъ въздыхна отъ сердце, и рече: блаженъ е кой то се намери онова време отъ десна страна. И абіе начна да познава Христа Бога.

Въ това време попусти Богъ въ Болгарія големъ гладъ и морь: кое то като гледаше Муртагонъ, начна прилѣжно да се моли Христу Богу, и обѣщасе, ако престане тоя гладъ и морь, да приеме совершенно вѣра Христіанска. И абіе послуша го Богъ, и престана тоя гнѣвъ Божій въ Болгарія та.

Въ това време Грецы те позваха Муртагона съсь големо моленіе, да дойде да имъ помогне противу Тома отступника, кой то беше нападналь на нихъ, и бежа въ големо утѣсеніе.

Той Тома беше робъ въ Цариградь и слуга у одного Царегражданина, и за едно согрѣшеніе побѣгна отъ господара своего и отъ Цариградь въ Турцы те, и прія Турска вѣра. Послѣ же претворисе защо е сынъ Константина и Ирины и собравъ войска многу, отиде противу Грецы те, облада Арменія и стигна и до самыи Цариградь.

Противу тогова убо Тома Грецы те позваха Муртагона: кой то абіе дигна войска силна, и отиде противу Тома отступника и разби го до конецъ, а самого улови, и перво убо отсече му раце те и нозе те, а послѣ и глава та. Послѣ

вѣзна въ Цариградь, и крестисе, и наименова
го самъ Греческій царь на свое то си име Миха-
иль, въ лѣто Господне 826. Крестихасе же то-
га и отъ войска та му до 5003. души.

Върнався же новопросвѣщенный Болгарскій
царь Михайль въ Болгарія, посла въ Римъ до
Римскаго Папа Николаа, подобно и въ Цари-
градъ до Теодора царица, да му пратать влады-
цы да обращать и крещавать народа: кое то Бол-
гаре те като разумѣха, вооружихасе противу
него. Но онь зема въ раце те си честный крестъ,
и излезна на нихъ, и нави имъ со сила та чест-
наго креста: кое то като видоха Болгаре те, о-
бърнахасе ко Христу Богу, и пріяха святое
крещеніе многу народъ.

Между това же посла и Николай Папа
Римскій двама Епископы, Павла и Формоза,
кои то обърнаха сичкій народъ на Христіанска
вѣра и крестиха ги.

Слѣдъ сичко то това Михайль царь предло-
жи Папѣ вопросы 106. за христіанска та вѣра, и
церковно то правленіе, и проси отъ него да му
постави Патріарха въ Болгарія. Папа же на сич-
ки те 106. отвѣты отвѣсти Михайлу, а за Па-
тріарха рече му: защо още не е време. Игнатій
обаче Патріархъ Цариградскій постави въ Болга-
рія Архіепископа, Теофилакта именемъ, не кой
то истолкова святое Евангеліе, но другій. И и-
спѣди Теофилактъ Папски те Епископы изъ Бол-
гарія: отъ гдѣ то послѣдова распрія голема меж-
ду Грецы те и Римляне те, и быде соборъ въ
Цариградь за Болгаре те, кой да ги земе подъ
своя та власть. И така Грецы те навиха, и раз-
лучихасе конечно отъ Римляне те и проклеха ги.

И за малку убо време Болгаре те быдоха
подъ Цареградска та патріаршія. И послѣ, като

видоха, защо Грецы, кога то имъ поставяха Архїепископа, отъ сребролюбїе земаха злато многу и дарове, соблазнихасе, и отлучихасе отъ Греческа та Патріаршія, поставивше си въ Болгарія Патріарха отъ свой родъ. И така до свършеніе то Болгарскаго Царства имаха си Патріарха самовластна, и отъ свой родъ.

Сичко то това за тогова царя Михаила виждь въ кормчіи на 5-тый листъ: на кое то и Мавробирь согласува: а Баронъ пише, защо Болгарись прїя крещеніе, и видисе несогласень съ Мавробира, защо то не писалъ суще Михаилу прежде крещенія име, но само Вулгарось или Болгарись.

СИМЕОНЪ ЛАБАСЬ.

По Мортагона или Михаила настана сынъ неговъ Симеонъ Лабась.

Въ това време Царуваль въ цариградь Левъ премудрый, и за некоя причина востана на Симеона, но Симеонъ нави Лву сось големо разореніе: за кое шо Левъ посла Маджарскому кралю, и моли го да дойде въ Болгарія противу Симеона: кое то и направи скоро Маджарскій краль, и разби многу мѣста Болгарски сось напрасно то си нападеніе, и многу народъ заплѣни: кои то плѣнницы Левъ зема отъ Маджарскаго краля, и послѣ посла къ Симеону некоего Киросвата за да утврди миръ сось него. Но Симеонъ Киросвата убо удержа, а самъ отиде на Маджаре те, и разори до край сичка та Маджарска земля, и воздаде имъ отмщеніе за направеню то имъ. Послѣ отписа Лву, защо ако желеае миръ, да отпусти оныя робы, що е земаль отъ Маджаре те. Но царь Левъ не отпусти

робіе те Болгарски, но подигна войска на Симеона: за кое то и Симеонъ востана на него, и нави му, и зема свои те робіе неволно, и примирихасе.

Умревь же Левъ остави царство то брату своему Александру, кому то Симеонъ посла писмо увѣщателно, да стои на онай миръ, що то го учиниха сось брата му Лва. Но Александръ непрія съ почестъ неговы те посланници: за кое то Симеонъ се разгнѣва много, и востана на Греческа та земля, и разори многу мѣста, и многу войска Греческа разби, и обсади и самый Цариградъ. А послѣ влѣзна и внетре въ Цариградъ, и иска и самого Царя Александра, да се разговори еось него. И така Александръ дойде во Влахернски те палаты, и наговорихасе да стоятъ всегда въ миръ. Разумѣвъ обаче Греческое лукаво покорство, излѣзна сось гнѣвъ изъ Цариградъ и нападна на Тракія, и нападнавъ на Едрене, като не може изъ еднаждъ да го земе, даде злато на вратари те градеки, и отвориха му врата та ношемъ. И така влѣзна и плѣни Едрене, и запусти го до край.

По Александра воцарисе въ Грецы те Константинъ. Онъ востана на Болгарія, и посла войска многу сось еднога воевода, именемъ Фока, да се біе сось Болгаре те: кой то и нави Болгаромъ, и начнаха Болгаре те да бѣгать, а Фока отлучисе отъ войска та си, и седна на едно мѣсто утружденъ да си почини при единъ кладенець. И тамо като сѣдеше, конь неговъ, по Божіему смотренію, истъргнасе изъ рака та му, и побѣгна назадъ въ войска та му. И така, като видоха Грецы те коня Фоковъ, защо бѣга, а за самого Фока не знаеха какво стана, быде големо смущеніе въ Греческа та войска.

Тога Симеонъ, кой то стоеше на една гора близо при нихъ, това като виде той часъ сосъ колку то имаше со себе войска, нападна крѣпко на Грецы те, и нави имъ, и прогна ги, и Фока едва може да побѣгне въ Месемврія, а Симеонъ отиде, и обсади Цариградь. Фока же дойде съ нова войска, и распѣди Симеона: кой то абіе посла моленіе Срацынскому царю, да дойде онъ убо по море то, а Болгаре те по сухо, за да бы могли да оплѣнать Цариградь.

И така Срацынскій царь со Симеоновы те посланницы на едно посла неколку Срацыны, за да утвердять слово, въ кое време да подигнать войска. И като идеха уловиха ги Грецы те въ Каламбрія, и послаха ги въ Цариградь. Въ това време царуваше Романъ въ Цариградь: кой то срацыны те убо обдаривъ отпусти, а Болгаре те удержа. И това като чу Симеонъ, разгнѣвасе много, и востана на Грецы те, и нави имъ, и оплѣни Греческа та земля конечно.

Романъ же собра пакъ войска многу и прати я върху Болгарія съ одного воевода Протоаргира: кое то като чу Симеонъ ополчисе и онъ противу Грецы те, и нави имъ, и облада сичка та Македонія, Тракія, и отиде четвертый пѣть до Цариградь, и тамо выгна Романа, и примирихасе сосъ него, и върнасе въ Болгарія со слава голема и корысть многу.

По томъ Симеонъ отиде на Хорвате те, и тамо въ некои тѣсны мѣста Хорвате те му разбиха войска та до край: а него самого найде болѣзнь люпа и умре.

П Е Т Р Ъ.

По Симеона Лабаса настана Петръ сынъ неговъ. Онъ не беше благополучень во бранехъ и

юнакъ, като баща си, но беше страшливъ: за кое то и беше пріятель Грекомъ и покорливъ. И И така Болгарія въ негово то време за негово то малодушіе ослабѣ много отъ насиліе Греческо.

Въ негово то време просія преіподобный отецъ нашъ Іоаннь Рылскій. И онъ отъ големо благоговѣніе къ святому отиде въ Рылска непроходима пустыня, за да бы го видель, но не быде възможно, да отиде при святаго за ради дълбоки те дебри и високи те холмы, нити святой отиде при него сосъ неговы те посланницы, но само посла му посланіе утѣшительно: кое то онъ имаше въ големо почитаніе.

Той Петръ свеза миръ съ Константина и Романа. Послѣ отиде въ Цариградъ, и оженисе за внука царева, дщера первородна Хрисофона сына царева, и върнасе въ Болгарія.

По времени жена му умре, а братія негови Іоаннь и Михайль востанаха на него, и имаха за многу време брань междуособна. И въ това време Петръ пакъ свеза миръ сосъ Грецы те, и посла въ Цариградъ двама та си сынове Бориса и Романа въ снабдѣніе. По времени же умре Петръ, и сынове те му върнахасе въ Болгарія, за да пріемать царство то.

БОРИСЪ.

По Петра настана Борисъ по големый му сынъ. Въ негово то време нападнаха на Болгарія Маджаре и разориха многу мѣста: кое то като гледаше Борисъ посла до Никифора царя Греческаго, и моли го да му дойде на помощъ. А Никифоръ отписа му: За честь царства Греческаго не можемъ да правимъ брань съ народы ничтожны.

По малку време же Борисъ убо направи миръ съ Маджаре те: а Маджаре те устремихасе на Греческа та земля, и разоряваха мѣста: кое то като виде Никифоръ посла моленіе и дарове многу Борису, за да дойде на помощь противу Маджаре те. Но Борисъ върна назадъ посланницы те и дары те Никифоровы, и отписа му: За честь Царства Болгарскаго не можемъ да направимъ брань съ Маджаре те, съ кои то свезахъ миръ.

И така Никифоръ прія отвѣтъ укорителный отъ Бориса, и посла Калокира сына Херсонова къ Святославу князю Русскому, и позва го противу Болгаре те. И така Святославъ дойде въ Болгарія, и нави Болгаромъ, и зема плѣнь многу, и върнасе въ Россія.

Слѣдъ една година же подигнасе Святославъ пакъ на Болгарія и покори многу часть подъ своя та власть, и помысли да пренесе свой престоль въ Болгарію ради плодородіе и изобиліе. И така Калокиръ совѣтова Святослава, сирѣчь да земе Царство Болгарское и послѣ може лесно да земе и Греческое. Но Іоаннь Цымбискій наслѣдникъ Никифоровъ подигна войска многу противу Святослава и распъди го въ Россія, Тога и Бориса, кой то помагаше Святославу, улови Цымбиски и отведе въ Цариградъ, и постави магистрія. Борисъ обаче по некое време, избѣгна скрyтомъ изъ Цариградъ, и отхождаше въ Болгарія. Но на пути единъ Болгаринъ возмнѣвъ го, защо е Грекъ, уби го, и така сконча Борисъ свой животъ.

СЕЛЕВКІЙ.

По Бориса воцарисе Селевкій. Онъ беше мужъ воинственъ и юнакъ, и зема отъ Грецы те

Тоблица и Сардика. Но като се вращаше отъ брани впадна въ болѣзнь и умре на пути.

СУББОТИНЪ.

По Селевкія воцарисе Субботинъ. Онъ не беше благополучень въ бранехъ, и быде Болгарское царство потѣпкано и со всѣмъ покорено подъ Греческа власть. Но во время Василия Порфирогенита пакъ се отложиха Болгаре те отъ Греческа та власть.

ДАВИДЪ.

По Субботина настана Давидъ сынъ Комитополовъ. Онъ малку време стоя на царство. А послѣ остави престоль свой, и прія иноческій чинъ, и соверши богоугодно и свято свое то житіе.

САМУИЛЬ.

По Давида прія царство то Самуиль, въ лѣто Господне 985. Онъ многу пути избави Болгарія отъ Греческо порабощеніе, и многу западны провинціи покори подъ своя та власть, и нападнавъ на Далмація, разори и изгори градове многу, и отъ Грецы те, разбивъ ги, зема Солунъ, Енишеръ и Карафія, сирѣчь Лариса и Серресъ и сичка та Теталія. И послѣ пресѣли отъ оныя мѣста Власы, Арнауте и Грецы во Варна и Терновъ: а многу отъ нихъ зема и воины, и остави во Енишеръ многу воинство, пренесе же отъ тамо и многу мощи святыхъ въ Болгарія: къ коимъ имаше големо почитаніе.

Пише въ една исторія за тогова Царя Самуила, защо подигна бой противу Сербскаго

кряля Владимира, и улови го сось лесть и све-
завь го, затвори го въ една мрачна темница, и
искаше да го убие: кое то като чу дщера Саму-
илова, именемь Косара, припадна на баща си,
и измоли го. Послѣ же Самуиль ожени я за
Владимира. И така Владимирь върнесе въ Дал-
мація сось Косара дщера Самуилова: гдѣ то бе-
ше онова време престоль Сербскій.

По времени востана Самуиль противу Гре-
ческаго царя Порфирогенита, и презе оть него
мѣста и градове многу. И докле беше благого-
вѣенъ къ Богу, и Богъ му помагаше. Послѣ
же, катосе разврати и востана со зависть на свой
родъ, и изби сичко то царско племе освенъ Ю-
анна сына брата своего, тога, думамъ, и Богъ
го остави.

Тѣмже востана на него Василій царь Грече-
скій сось многу войска, и нави му, и нарани
го, и едва побѣгна и върнасе въ свой домъ.

Пишатъ пакъ за тогова царя Самуила, за-
що, кото се биеше сось Грецы те, Никифоръ У-
ранъ военачалникъ Василіевъ, найдевъ Самуила
при Сперхія рѣка, нападна на него пощемъ без-
надеждно, и изби сичка ша почипи войска Бол-
гарска, а Самуиль и Радомирь сынъ неговъ
скрыхасе между мертвы ше шѣлеса Болгарски.
И шака капо се пошай сичко шо, и отлучисе
Греческо то воинство, побѣгнаха и оть гора на
гора бѣгающе опидоха въ Болгарія въ свой
домъ само двама ша.

Въ шова време Самуиль даде втора си дще-
ра Азоту воеводѣ Греческому за жена, и наста-
ви го да иде на Дураца или Доброца. Но онъ
побѣгна въ Цариградъ: гдѣ то го и посшавиха
Магистрія.

Слѣдъ това Никифоръ пакъ подигна войска на Самуила, и нави му, и зема отъ него многу градове. И послѣ Никифоръ убо отиде на Скопїя и Сербїя: а Самуиль на Едрене: кого то и разори и опустоши до край. Отъ Едрене же отиде на Скопїя върху Никифора. Но Грецы и Хорвате обтекоха Самуила, и разбиха му войска тѣ, и многу Болгаре убиха, и до 15000. души Никифоръ немилостивый мучитель поробивъ, извърте имъ очи те, оставивъ на секоя стотина по одного сосъ едно око да ги опведе при Самуила: кое то като виде Самуиль опъ жалости умре.

Тако наказа Богъ Самуила, за оная неповинна кровь що пролія, избивъ царское племе отъ зависть и злонравіе.

Въ това време Грецы те земаха отъ Болгаре ше оныя тояги или сопы, щото стоятъ и до днесъ въ Цариградъ: зашо Болгарски те царіе имаха полкове и сосъ тояги за нагнаніе или юрушь.

РАДОМИРЪ.

По Самуила воцарисе сынъ му Радомиръ. Онъ само едно лѣто царува. Понеже Никифоръ посла скритою войнскою и убиха го на единъ ловъ.

ГЛАДИМИРЪ.

По Радомира настана братъ му Гладимиръ; кой малку време царува, и го испъдиха Болгаре те, и побѣгна во Влахїя.

ЮАННЪ ВЛАДИМИРЪ.

По Гладимира вѣцарисе Юаннъ сынъ Дароновъ, прозываемый Владимиръ. Онъ царува лѣта три. На него Греческій царь востана сось голема сила. Но Юаннъ, кой то живѣше житіе свято и богоугодно, возупова по многу на Бога, негли на своя ша войска, и за това сось малку войска излезна, и нави Греческому царю, и го върна побѣждена и посрамлена на задъ.

Той Юаннъ имаше жена Грекиня, и шура му беше при него, кому то беше даль чинъ Магистрійскій. Но они, сирѣчь жена му и братъ неень, беха Еретицы Наватіаны, и не обычаха го ради негово то православіе и житіе богоугодно, и за това наговорихасе да го убіяты.

Въ това време востанаха Хорвате и Латины на Болгарска та держава, и сосилна войска дойдевше, оплѣниха многу мѣста и многъ народъ поробиха. Но и Юаннъ подигна противу нихъ войска Болгарска, и съ молитвою порази ги, и прогна ги даже до Венеція, и върнасе сось войска та си назадъ. На пути обаче при Албасана остана Юаннъ на едно красно мѣсто да си почини сось трима воеводы, и шура неговь Магистрій сось нихъ. Опочинивше же търгнаха, и въ една гора Магистрій шура му, кой то беше останаль задъ него, извади ножъ и отсѣче му глава та. Но и него абіе други те войводи убиха. Юаннъ обаче святой Владимиръ, Божіимъ повелѣніемъ не падна отъ коня, но абіе зема въ раце глава та си, и управлявая коня, пройде многу мѣста, докле стигна до единъ монастырь, кого то онъ самъ беше соградиль, и тамо слѣзна отъ коня, и предаде Богу духъ.

Тамо убо во онай монастырь во Елбасанска та страна почивать и до днесъ нетлѣнни те му мощи, и многу исцѣленіе давать съ вѣрою приходящымъ. И праздновать го сичка та оная страна Маія мѣсяца во вторый день. Има же и правило красно составлено и житіе.

Това негово правило и житіе има и на Греческій языкъ преведено, и на Сербскій, но многу погрѣшенно: понеже онія преводители, кои то и да са, искать да покрыватъ родъ, и думать, защо онъ не е отъ рода царей Болгарскихъ, но отъ рода Сербскаго сынъ Неманя Симеона. Но това е весма погрѣшно: понеже Симеонъ Неманъ и сынъ неговъ, по Сербскому родословію, многу години послѣ Святаго Іоанна Владимира просяха.

По убіеніи же святаго Іоанна Владимира царь Греческій поиде во Охрида, гдѣ то святой пребыва три години, и предадоха му негови те убійцы сичка та Болгарія и сичка та царска хазна и сокровища, и зема царь Греческій безъ чиста злато и сребро и царски многоцѣнны вещи. И дарова дарове многу Маріи царицѣ женѣ Іоанна царици петъ дочеремъ нейнымъ, за предателство то и убійство то мужа своего.

Тога дойдоха отъ Терновъ и Давидъ Патріархъ и двама Боляре Богданъ и Миробизъ, и предадоха Греческому царю градове 35. А царь Греческій постави Богдана и Миробиза бароны надъ Болгарія. И тако тогда грѣхъ ради Самуила царя Болгарскаго и ради ересей Наватіанскихъ и Арменскихъ, кои то се бежа умножили во Охридска та страна подпадна Болгарско то царство совѣмъ подъ власть Греческа. Послѣ же светый Иларіонъ Епископъ Меглинскій и светый Теофи-

лактъ искорениха и истребиха конечно оныя проклеты ереси изъ Болгарія.

Въ тѣя времена некой Болгаринъ Петръ презываемъ Делеанъ, кой то беше плѣнень въ Цариградъ и слуга у едного велможа, побѣгна изъ Цариградъ, и доидевъ въ Струмица, думаше, защо е сынъ Аароновъ и внукъ Самуиловъ. И така повѣровавшѣ Болгаре те проповѣдаха го царя. А онъ абіе собра войска доволно, и отидевъ прогна сичка та войска Греческа отъ Охридски те страны. Послѣ же, понеже немаше въ почитаніе своя та войска, испъдиха го Болгаре те, а въ мѣсто него поставиха си Тихомира. Но Делеанъ по време собра войска, и отидевъ на Тихомира улови го, и перво убо ослѣпи го, а послѣ отсѣче му глава та, и воцарисе пакъ, и царува въ Охрида години 30. и зема отъ Грецы те градове многу.

Въ това време Грецы те послаха едного въ Болгарія, за да навѣтува живота Делеановъ. Онъ се именуваше Алушанъ, и беше родомъ Болгаринъ. Той прочее Алушанъ подигна крамола въ Болгарія, и думаше, защо е отъ рода царей Болгарскихъ. И така повѣроваха многу народъ Алушану, и востанаха на Делеана бранію. А Делеанъ видѣвъ, защо не може да стои на среща му, зема го причастника на царство то си.

По времени же Алушанъ, востана на Делеана, и ослѣпи го, и така остана онъ самъ на царство то. Но беше покорень Грекомъ и така Грецы те многу пакость правеха Болгаромъ.

Делеанъ убо и Алушанъ до 15. години царуваха, обаче само отъ Охрида до Скопія и до Щипъ: а прочая Болгарія до 70. години быде подъ власть Греческа, сирѣчь до 1170-го лѣша Господня, или до 1190-го.

Въ тья времена беше Патріархъ въ Терновъ Іоаннь свѣтый: кой то като гледаше многое озлобленіе Болгарское отъ Грековъ, многу слезы проливаше предъ Бога и молешесе, да ги избави отъ това порабощеніе Греческо. Въ единъ же день като плачеше, яви му се свѣтый Великомученикъ Димитрій, кого то сички те благочестиви цари Болгарски, отъ Михаила благочестиваго царя до святаго Іоанна Владимира, почитаха и славеха въ Терновъ, той, думамъ, свѣтый великомученикъ Димитрій яви му се, и му рече: Помяну Богъ домъ и родъ царей Болгарскихъ, и ме посла на помощь и обновленіе царство Болгарское. Тѣмже да поставишь Асеня царя Болгаромъ, и Богъ ще буде сось него, и ще воздигне скиптръ Болгарскій.

И така Патріархъ по повелѣнію святаго позва Асеня изъ Влахія и Петра брата неговаго: кои то беха отъ рода царскаго внуцы Гавріила сына Самуилова. Послѣ повелѣ Патріархъ и соградиха въ Терновъ церква прекрасна во имя святаго великомученика Димитрія, и като се соверши созва Епископи и народъ много на освященіе церкви. Като освети же церква та, зема вѣнецъ и багряница царска, и вѣнча Асеня на царство Болгарское, и каза народу, зацо му е повелѣно отъ Бога чрезъ святаго Димитрія, да го вѣнчае на царство. И така народъ отъ радости выкаха велегласно: *Да живетъ Асень царь на многая лѣта, Асеню царю Болгарскому многая лѣта: И Іоанну блаженнѣйшему Патріарху Терновскому и всея Болгаріи многая лѣта.* И така воцарисе

Воцарився прочее Асень, постави брата си Петра военачалника. Послѣ собра войска и укрѣписе много, и востана на Грецы те, и нави имь и испьди ги до единь изъ Болгарія. Послѣ и Грецы те собраха войска весьма многу, и отидоха на Асеня. Но Асень преиде во Влахія со сичка та си войска, и собра тамо и още многу, и тога пакъ преиде Дунавъ, и нападна на Грецы те. И така паднаха безъ числа отъ Грецы те и совсѣмь изгнани быдоха: а Асень отиде на Сербе те и покори ги подь своя та власть, и быдоха доволно време подь негова та власть. Послѣ же востанаха Сербе те и Грецы те заедно, и многу пакость и излобленіе правеха Болгаромь, а най Сербе те, разорявающе и опустошавающе церкви Болгарски, защо то они тога държеха ересь Римска. И това като гледаше светый Теофилактъ Патриархъ Терновскій, плачеше предь Бога, и молешесе да укрѣпи Асеня, да смири тоя народъ: кое то и быде и смири Асень и разпди и нихъ и нихны те помощницы Маджаре: обаче сось големо кровопролитіе.

Послѣ Іоаннь Катакосмь царь Греческій дойде пакъ сось войска голема на Асеня. Но Асень, и нему нави и уловивъ го жива, избоде му очи те. По Іоанна настана на царство Греческое Алексій, кой то собра войска многу отъ разны язъцы, и востана на Болгарія. Но Асень и негова та войска разби, и едва избегна Алексій живъ. Онъ като бѣгаше падна му царскій племь отъ глава та, а Болгарскій боини, кои то го гонеха, земаха онай племь, и го принесоха царю своему Асеню. Въ това време Асень зема отъ Грецы те многу градове.

По времени Алексій пакъ собра войска силна до 270000. и прати я на Асеня сось Константина Архистратига и други воєводы. Но попущеніемъ Божіимъ и нихъ изби, и пороби ги, щото не се върна назадъ нити єдинъ: кое то видевши Алексій быде во отчаяніи, и посла да иска миръ отъ Асеня царя, но не получи. Тѣмже Алексій разсѣрдисе, и собравъ пакъ войска многу прати я сось єдного Архистратига именованъ Исаака Стократора: кой то сразився, изби исперва до 3000 души Болгаре. Но послѣ навиха му Болгаре те, и уловиха го, и сичка та му войска обтекше поробиха, щото весма малку отъ нихъ побѣгнаха. И така остана Греческа та земля пуста, отъ Греческое немирство. Понеже 54. лѣта непрестанно брань дигаха противу Асеня, докле погубиха сичка та си войска, и опустѣ Греческое царство.

Сами те Грецы счисляють, зашо въ тыя времена изгубиха до 300000. души войска.

Греческа та земля пречесє покорисе совсѣмъ Асеню, и начала да дава дань, и дава за многу време.

Слѣдъ това Асень покори подъ своя та власть и две те Влахиі и направи ги подданны: имаше же и Римляне те подданны, за кое то се и прослави най много отъ други те царіе, и наименоваше *царь Вселенскій*.

Онъ беше много добродѣтеленъ человекъ. Многу церкви и монастыри въ Болгаріа же и въ святая гора Атонская согради, и приложи имъ села и метохи. И повелѣ сичкимъ Греческимъ монастыремъ, да четать по Болгарскій языкъ. Опредѣли же да се дава за всегда отъ царски те сокровища милостыня сиромахомъ, церквамъ и

монастыремъ, какъ то пише и Іоаннь Калиманъ сынъ неговъ:

Блаженный отецъ мой царь Асень сичко то свое имѣніе и сокровище простре на милостыня сиромахомъ, церквамъ и монастыремъ.

На таково то убо благополучіе и благочестіе въ Болгарія завидѣвъ дѣволь, подвигна зависть на царя Асеня. Понеже единъ отъ первыте велможи Асеньовы, именовемъ Иванко, кой то беше коварень и лукавъ человекъ, и имаше братія подобно сановиты въ Терновъ, согласисе сось братія та си и сось многу още други человекы, да убіяты Асеня, и да се воцари онъ въ Болгарія. Прелести же на това богомерзско свое и беззаконно дѣло и сестру Асеньову. И това разумѣвъ Асень, выкна Иванка при себе, въ една ноць, и изрече на него судъ смертный. Иванко обаче имаше въ себе ножъ скрыть, и абіе спуснасе и прободе царя Асеня, и умре царь въ тая ноць. Подобно и стражи те царски избити быдоха отъ Иванковы те хора. И така Иванко облада домъ царевъ и Терновъ.

Това убо като виде Петръ братъ Асеньовъ, абіе дойде сось войска и обтече Иванка: кое то като видѣ Иванко уплашисе, и побѣгна сось братія та си къ Греческому царю. И прія го Греческій царь сось многу благодареніе, защо то убилъ Асеня, и назва го отца, и даде му за жена майка си, именовемъ Анна, и постави го властителя во Филиппополь и Драма. Обаче големо зло послѣдова Грекомъ отъ Иванково то пріятелство, какво то послѣ ще се рече.

Намерувасе въ стары рукописны книги, защо по преставленіи патріарха святаго Іоанна, кой то возведе Асеня на царство, какво то се горе рече, позва Асень отъ Охрида святаго отца

Теофилакта, и постави го въ Терновъ Патріарха. И Теофилактъ святой просвѣти, и очисти сичка та Болгарія отъ ереси, кои то въ тья времена беха многу въ Болгарія. Послѣ подвигна царя Асеня да отиде во Влахія, да я покори и очисти отъ Римская ересь, коя то тога владѣше во Влахія. И така Асень отиде и покори и две те Влахиі подъ своя та власть, и запрети Влахомъ, кои до тога четеха по Латинскій языкъ, да оставать Римское исповѣданіе, и да не четать по Римскій языкъ, но по Болгарскій. И повелѣ, щото кой то чети по Римскій языкъ, да му се отреже языкъ. И така Власи те отъ тога пріяха православно то исповѣданіе, и пачнаха да четать Болгарски, докле слѣдъ многу време Русси те преведоха имъ сичко то писаніе на Влашкій языкъ.

ПЕТРЪ ВТОРЫЙ.

По Асеня прія царство Болгарское Петръ братъ Асеньовъ. Въ негово то царствованіе быде миръ въ Болгарія,

ІОАННЪ КАЛИМАНЪ.

По Петра воцарисе Іоаннъ Калиманъ сынъ Асеньовъ, кого то некои нарекли Кало Іоаннъ: но онъ самъ се подписувалъ въ златопечатны те си привилегіи: Іоаннъ Асеньовъ Калиманъ.

ЗА ИВАНКА ЦАРЕУВІЙЦА.

Въ тья времена Иванко отступи отъ Грецы те, и собравъ многу войска, правеше многу пакость Грекомъ, и многу Греческа войска погуби. Грецы те обаче сосъ хитрость приведоха го въ Цариградъ, и уловивше го, фърлиха го въ една

мрачна темница, и тамо изверже окаянна та своя душа. По него настана Митръ братъ неговъ, и многу зло правеше Грекомъ.

Послѣ призва на помощъ Руссы те, и востана на Іоанна Калимана сосѣ войска многу. Но Іоаннь Калиманъ Руссы те убо отпѣди въ Руссія, а Митра улови и уби го. И тако се свърши сила та и власть на тыя цареубійцы.

Въ тыя времена востанаха Латини на Грецы те, и земаха Цариградъ, а Грецы те се раздѣлиха на две царства, Витинійско и Солунско. И царуваше въ Витинія Іоаннь Калось, а въ Солунъ Теодоръ Ласкаръ. Наговорихасе убо Солунски те Грецы сосѣ Латини те, да покоратъ подъ своя та власть Болгарія: обѣща имъ се же и Теодоръ Ласкаръ да имъ помага. И така востанаха тѣ три сила на Калимана. Но Калиманъ, кой то беше по благополучень и искусень отъ баща си во бранехъ, ополчи се и онъ на нихъ, и перво убо нави Латиномъ, и улови Балдавія краля Венеціанскаго со сички те неговы велможы, и оковавъ ги поведе ги со себе, и отиде на Теодора Ласкаря. И навивъ и нему, улови го и му избодѣ очи те, и го всади въ темница, гдѣ то и умре отъ болѣсть: а самъ разори градове многу отъ основанія, като Филиппоградъ и Маруль, кои то и до днесъ са пусти, Драма, Серресъ, Кавала, Демиръ Исаръ, Енесъ, Орванъ и прч. и остави само Солунъ невредимъ за любовь и почитаніе къ святому Димитрію. Послѣ же по времени отиде пакъ съ войска на Солунъ, и наранень въ десна та рука, умре.

Думать Грецы те, защо въ перво то наше ствіе на Греческа та земля, като разори сички те градове Гречески, отиде и на Солунъ, и тамо го уби обятыи Димитрій. Това обаче не е и-

стинно: зацо онъ слѣдь това многу години живѣя.

Пишесе за него въ житіе то преподобныхъ Параскевы, зацо уловивъ Балдавія Венеціанскаго краля со сички те му велможы, отсѣче имъ на сички те главы те. И послѣ востанавъ покори Сербсѣ те, Маджаре те и Арнауте те подь своя та власть.

Въ пролога же на пренесеніе то мощей святаго Иларіона Меглинскаго и въ привилегіи Зографски пише за него и опредѣлява границы те царства неговаго до Будимъ и до Венеція: Лехи и Чехи были покорени подь негова власть. Онъ соградилъ монастырь въ Терновъ великъ и красень близо при Янтра во имя 40. мучениковъ, и принеслъ въ него отъ многу страны многу мощи святыхъ.

Думать, зацо светый Савва Сербскій при тогова царя Калимана се прѣставилъ въ Терновъ, и послѣ му пренесли мощи те въ Сербію. И гога беше краль въ Сербія Владиславъ, кой то имаше жена дщера Калиманова.

По времени же востанаха пакъ Латини на Калимана по море то, кой то беше тога въ Солунъ. И тамо въ силно сраженіе, нараниха го Латини те и слѣдь три дни умре. Войска та му обаче, понеже имаха голема любовь на него, не го погребоха въ Солунъ, но испраха му черва та, и го донесоха въ Терновъ, и го погребоха въ неговый монастырь святыхъ 40. мучениковъ.

БОРИЛЬ.

По Калимана настана Бориль сынъ Петровъ. Онъ обычаше миръ, и за това всегда беше пріятель Грекомъ и Латиномъ. Царува же 9. години и умре въ Терновъ.

МИЧО или СМИЛЕЦЪ.

По Борила воцарисе Мичо или Смилецъ. Въ лѣто Господне 1223. Онъ царува 25. години: но не беше благополученъ во бранехъ. Въ негово то царствованіе земаха Грѣцы те отъ Болгаре те земля до Шипъ. И за това Болгаре те най послѣ го испъдиха: а онъ отиде со сына своего Асеня въ Цариградъ. И тамо онъ убо престависе, а Асеню даде за жена дщера си Ирина Греческій царь.

ШИШМАНЪ ВНУКЪ ПЕТРОВЪ и АСЕНЬОВЪ.

По изгнаніи Мичовомъ прія царство то Константинъ Шишманъ внукъ Петровъ и Асеньовъ. Онъ беше возрастомъ едръ, а лицемъ прекрасенъ, щото сички се чудеха и на возрастъ и на красота негова. Воцарисе же во Видинъ: защо Смилецъ беше отдѣлилъ Видинъ во особно царство отъ Терновъ. Имаше же многу гоненіе сосъ Милотина краля Сербскаго: кой то Милотинъ послѣ даде му въ жену дщера одного перваго своего велможы, именемъ Драгуша, и примирише Константинъ сосъ Милотина, и бежа въ любовь голема. Слѣдъ многу време же, като имъ се родиха чада и воспитаха ги, Милотинъ даде дщера си Неда Михаилу сыну Константинову, какъ то послѣ ще се рече.

Болгаре те призваха отъ Видинъ Константинъ и го поставиха царя въ Терновъ. И имаше миръ сосъ Грѣцы те и имъ възврати Месемврія. По томъ распъди перва та си жена Драгуша за некоя зазорна вина, и посла я въ Никеа: а зема за жена Теодору дщера Геческаго царя Теодора.

Като умре же Теодоръ царь Греческій, настана сынъ неговъ Іоаннь: кого то некой Михайль улови, ослѣпи го, и го испъди отъ царство,

и прія онъ Греческо то царство. И това като разумѣ Теодора жена Константинова, начала да се моли мужу своему, да отмсти Михаилу за убійство то, що убилъ брата нейнаго. И така Константинъ Шишманъ подвигнасе на гнѣвъ противу Михаила царя Греческаго, кой то собравъ войска излѣзна на срѣща му. Видѣвъ обаче Болгарска та войска, уплашисе, и побѣгна скритомъ отъ войска та си на море то. И тамо найде малокъ кораблецъ, и сѣднавъ въ него побѣгна въ Цариградъ: кое то като разумѣ войска та му върнасе сичка та назадъ. А Константинъ разори и оплѣни многу градове и села Гречески, и върнасе назадъ сосъ многу корысть.

Въ това време умре Теодора жена Константинова. А Михайлъ Палеологъ даде му за жена своя та братаница за да има миръ сосъ него: обаче пакъ не получи миръ отъ Константина. Понеже Константинъ пакъ востана на Греческа та земля. Тѣмже и Михайлъ позва на помощь Латини те, защо то и онъ беше пріялъ Латинское исповѣданіе. Латини те обаче въ това време разориха светая гора Атонская, и избиха многу светы отцы за благочестіе, и се върнаха назадъ.

Въ това време и Милотинъ краль Сербскій беше востаналъ сосъ многу войска на Михаила царя Греческаго, и беше презель земля отъ Грецы те отъ Щипъ до Серресъ. Излѣзна же и Михайлъ противу Милотина, но на пути умре, и нещехя Гречески те священницы да го погребать, защо то беше еретикъ. Марія обаче царица жена Константинова, посла скритомъ многу злато некоимъ священникомъ, и го погребоха, защо то и беше Михайлъ стрѣлка. Но Константинъ послѣ наказа оныя священницы.

Въ тыя времена единъ овчарь, именовъ

Лагань, остави овчарство то, и отидевъ быде воинъ. Послѣ стигна да бъде и велможа Константинъ. Той Лагань беше чловѣкъ многу лукавъ, и така сосъ лукавство то си привлече при себе многу войска Болгарска, и востанавъ на Константина, уби го и воцари се онъ.

ЛАГАНЪ.

Като грабна убо Лагань царство то сосъ тоя начинъ, испъди и Марія Константинова та жена и Михаила сына неговаго въ Цариградъ, и царува неколику време въ Терновъ.

Въ това време Иоаннь Асень, сынъ Смилецовъ, кого то Константинъ беше испъдилъ въ Цариградъ и беше се оженилъ за царска дщера Ирина, какъ то се въ дѣянїя та Смилецовы рече, умоли царя Греческаго, и даде му противу Лагана войска доволно: кое то Лагань като видѣ, уплашисе и побѣгна при Нога краля Татарскаго: Нога обаче, умолень отъ Асеня и отъ царя Греческаго, уби го. И така Лагань сконча свой животъ, а воцарисе въ Болгарїя

ЮАННЪ АСЕНЬ ВТОРЫЙ.

По изгнанїи Лагановомъ воцарисе въ Болгарїя Иоаннь Асень сынъ Смилецовъ. Онъ държа за многу време Болгарское царство въ миръ и тишина. Некой велможа обаче Болгаринъ, именемъ Петръ, чловѣкъ лукавъ, поиска да воспрїеме онъ престоль Асеньовъ, и того ради прелсти и привлече при себе сичка та войска царска и велможы: кое то като разумѣ Иоаннь, собра сички те сокровища царски, и отиде пакъ въ Цариградъ и тамо сконча свой животъ мирно и безмятежно.

ПЕТРЪ ТРЕТІЙ.

Като съдна на царство то Петръ, абіе Татарскій краль Нога востана на него. Но Петръ нави му, и улови го жива, и удави го въ темница.

По времени Болгаре те возненавидоха Петра, и испьдиха го отъ царство то. А онъ отиде въ Едрене, и тамо умре отъ огневица (тежка болѣсть).

Въ това време раздѣлихасе Болгаре те на две, въ лѣто Господне 1240. Едни убо искаха Светослава велможа, а други искаха Михаила сына Константина Шишмана да поставать на царство. Но превозможе Светославъ, и воспрія царскій престоль.

СВЕТОСЛАВЪ.

Воцарився убо Светославъ, зема за жена Теодора дщера Михаила царя Греческаго.

Въ това време нападнаха на Греческо то царство Персіане, и Михайлъ беше въ големо утѣсненіе. Того ради моли Светослава зета си, да му помогне. И така Светославъ даде тесту своему на помощь 20000 души конницы, и 6000 души пещицы подъ комендата Іоанна Хрисобоска Мамацунка, и навиха Болгаре те Персіаномъ, и отгнаха ги.

Послѣ Светославъ бисе съ Татарскаго краля: кого то и улови, и самъ со свои те раце со съкира отсѣче му глава та.

Послѣ бисе и сосъ Россы те, и разори сичка та Россія. Въ лѣто Господне же 1242 отиде на Персіане те и нави имъ и зема ги подъ своя та власть. Но като се вращаше, засѣднаха го Персіане те въ едни тесны мѣста, и избиха му сичка та войска, щото не се върна назадъ нити

единь отъ нихъ. И едва онъ избѣгна отъ това убійство.

Навадиха прочее на това Іоакима Патріарха, защо е ималь скрѣть наговоръ съ Персіане те, отъ кое то Іоакимъ беше неповинень. И така Светославъ повелѣ, и низвергоха Патріарха отъ една гора висока, и убиха го немилостивно. И това безбожіе, като видоха Болгаре те, испѣдиха го отъ царство то, и поставиха си царя

МИХАИЛА СЫНА ШИШМАНОВА.

Той Михайль имаше жена Неда дщера Милотина краля Сербскаго, а сестра Стефана Неманя краля Сербскаго: сось коя то роди и сына Стефана именемъ.

Въ тыя времена некой Некиконтъ владѣтель Кефалонитскій уби Светослава. И така Михайль Неда убо жена та си остави, и зема за жена Теодора Светославова та жена. И това като чу Стефанъ Неманъ собра войска, и отиде на отмщеніе Михайлу за обыда сестры своея. Подобно и Михайль собра войска Болгарска довольно, зема же помощь и отъ Влашко: еще же позва и Андроника стараго.

Излѣзна убо и Андроникъ сось многу Греческа войска, обаче лукаво, и сось помышленіе зло. Тѣмже и стана на страну Лагонскую, и чекаше прилично то време за да направи намѣреніе то си. Стефанъ Неманъ имаше присовокуплены при своя та Сербска войска и Маджаре довольно и Нѣмцы до 10300 души. И така сразився съ Михаила, перво убо зема и разори сичка та сѣверна страна до Струмица: а въ 5-тый день мѣсяца Септемвря обтекъ го, разби сичка та войска, а самого уби.

И тога Андроникъ Лукавый царь Греческій, като виде паденіе то Михайлово, устремисе сось войска та си, и зема отъ Болгаре те Месемврія, и други многу градове. И така отвърна си за дань, щото беше давалъ Михаилу.

АЛЕКСАНДРЪ.

По Михаила воцарисе братъ му Александръ. Противу него востана Стефанъ Неманъ, и отиде сось войска многу въ Болгарія до Радомиръ. И отъ тамо посла Болгаромъ, и рече: ако искате да имамъ миръ сось васъ, и да не опустошимъ ваша та земля, испьдете Александра отъ царство то, и поставете Стефана сына сестры моея. Александръ обаче собравъ войска многу востана на Стефана, и прогна го въ Сербію. Послѣ се обърна на Андроника царя Греческаго, и поплѣни многу мѣста даже до Едрене, и върнасе.

По Андроника настана на царство Греческое Іоаннъ Катакосмъ. Онъ собра войска силна, и нападна напрасно на Болгарія: кое то като виде Александръ уплашисе, и пославъ просеше миръ отъ Іоанна. Но Іоаннъ не искаше нити да го чуе. Тога Александръ, кой то имаше собраны при себе само 8000 дупы Болгаре, и 2000 души Власы, ополчисе противу Грецы те, кои то беха до 70000 души. И сразившеся навиха Болгаре те Грекомъ, и побѣгнаха назадъ, а Іоаннъ Катакосмъ побѣгна сось неколику души и затворисе въ Рушчукъ. Болгаре те же обсадиха Рушчукъ, и Іоаннъ быде во отчаяніи, и молешесе Александру, да го не погуби. Тога Александръ умилисе, пожали го и му рече: иди си съ миромъ въ Цариградь. Тога Іоаннъ возрадовасе премного, и за да има миръ сось Александра всегдашень, даде дщера си, коя

то беше десятигодишна, сыну Александровому Иоанну Шишману, кой то беше петнадесятогодишенъ, и направиха свадба въ Едрене сосъ големо торжество.

Слѣдъ това врънасе Александръ въ Терновъ, и управляваше свое то царство въ мирѣ и тишина голема. Жена му беше весма злонравна, за кое то я и испъди, и зема жена Еврейска, покрестивъ я. И така жена му сосъ сына си Страшимира отиде у Видинь: зашто то Александръ Видинь даде Страшимиру, да го управлява.

По времени же отъ наущеніе матере своєю начна Страшимиръ да се непокорява отцу своему, и наречесе царь Видинскій. Но Александръ, зашто то многу обычаше Страшимира, не отиде никое зло да му направи. Унгарскій краль обаче разумѣвъ това беззаконно дѣло Страшимирово, отиде и обсъднавъ Видинь улови Страшимира, и наказа го въ една темница. Но пакъ умоленъ отъ баща му Александра, освободи го отъ темницата, и земавъ му едно дете въ залогъ, отиде си назадъ, въ лѣто Господне 1351.

Въ тѣя времена Султанъ Муратъ востана на Болгарія. А Александръ уплашисе отъ него, и даде му за жена дщера си Марія, и примирихасе. Послѣ умре Александръ въ лѣто Господне 1363, и остави трима сынове: Георгія Страшимира, Иоанна Шишмана и Асеня, и две дщери: Елена, коя то беше даль Сербскому крально, и Марія, коя то даде Султанъ Мурату.

ІОАННЪ ШИШМАНЪ.

По Александра прія царство Болгарское вторый му сынъ Иоаннъ Шишманъ, въ лѣто Господне 1363. Тога Султанъ Муратъ сѣдеше въ Бруса, и

беше миръ между Болгаромъ, Грекомъ и Туркомъ. По преставленіи обаче Александровомъ разруши-се тоя миръ, и востана Іоаннь Шишманъ на Грецы те, и зема отъ нихъ Сараисъ, Бургасъ, Чорла, Кърккисія, Малый Самоковъ, и други, и наложи на Грецы те дань. И за това они сось големо моленіе позваха Мурата, да дойде въ Болгарія: кой то и дойде сось велика войска, и раздѣли се на две. И отиде половина та на Влахія, гдѣ то владѣеше Димитрій Загорскій сущій изъ Видинь, а половина та остана да се бие сось Болгаре те. Но и оная войска, коя то отиде во Влахія, погина, защо едни быдоха убити отъ Власы те, а други се издавиха въ Дунавъ, като бѣгахъ: и оная, коя то остана върху Болгаре те не се избави, защото тога Іоаннь Шишманъ и двама та негови братія: Георгій Деспоть и Асень совокупившеся, поразиха ги, и убиха до 23000 души Турцы. Асень обаче погина въ това страшно сраженіе.

И така Болгаре те и Власи те избавихасе отъ това попраніе Турско. Султанъ Мурать обаче зачна великъ гнѣвъ и злоба на Болгаре те. Тѣмже по времени пакъ собра войска многу върху Болгарія. И поощряваше го на това Маннуиль царь Греческій, като гледаше вражда, и несогласіе между Болгаре те. Понеже въ тья времена Георгій Страшимиръ и братъ неговъ Іоаннь Шишманъ имаха голема распря помежду си, защо Страшимиръ искаше да царува въ Терновъ постарь сущій, а Шишманъ не го оставяше, и му думаше: мене баща ни остави на свое мѣсто, а тебе постави надъ Видинь, и тамо владѣй.

ВТОРОЕ НАШЕСТВІЕ ТУРСКОВО НА БОЛГАРОВЪ.

турское на болгаровъ
 Между това убо несогласіе Болгарское на-
 паднаха Турцы на Болгарія отъ сички те стра-
 ны: отъ бѣло то море излъзнаха на Ипсала, Ка-
 липоль, Енесъ и Солунъ, а отъ черно то море
 излъзнаха на Варна, Месемврія, Ахило и Бур-
 гась. И така обтекоха отъ секаде Болгарія, и
 быде тога смущеніе големо и нестроеніе и тру-
 сове големи, въ лѣто Господне 1367. и земаха
 Турцы те многу мѣста въ Болгарія.

Въ лѣто же Господне 1369. повелѣ царь
 Болгарскій князю Пирдопскому Момчилу, да от-
 иде противу Оркана царя Турскаго. И быде
 первое сраженіе на Ипсала, и навиха Турцы
 Болгаромъ. Болгарска войска беше въ това сра-
 женіе 112000. а Турска, 159000. И избиха Тур-
 цы те отъ Болгаровъ до 93000. души, и Момчи-
 ла князя нишнаго. Обаче и Болгаре те убиша
 Оркана царя Турскаго. Но Турцы не ослабѣха
 и абіе поставиха си царя Сулимана постараго
 сына Орканова. А Болгарскій царь Іоаннь Шиш-
 манъ собра пакъ войска до 24000. Моли же и
 Страшмира, да дойде на помощь, но онъ не от-
 иде. И така Іоаннь Шишманъ само со своя та
 войска отиде, и трудисе много, но нищо не мо-
 же да успѣе, и навиха Турцы Болгаромъ и о-
 бладаха Тракія и Македонія. И земаха Кизикъ,
 Енесъ, Кавала и Димотика, Къркклисія и Ески-
 полись, Бургась, Ахило и Месемврія: Послѣ
 Варна, гдѣ то быде големо кровопролитіе, по-
 слѣ Доброджа, Каварна, Пазарджикъ и Баба-
 даа: Послѣ обтекоха Шуменъ, и за 8 месецы
 зеха го: Послѣ отидоха на Карнабать, и за 70.
 дни зеха го: Послѣ зеха Ямболъ, Сливенъ, За-
 гора и други многу още мѣста. Найпослѣ оти-

доха и земаха Едрене. И тамо Сулиманъ царь постави престоль свой.

Слѣдь десеть години же Вукашинъ Князь Битолскій и Охридскій и сынъ неговъ Марко, и Константинъ князь Сербскій, и други многу още Князове собраха войска до 125000: еще же и Иоаннь Шишманъ посла имъ отъ Дакія на помощь до 15000 души Болгаре и Власы. И така отидоха противу Турковъ сось намѣреніе да ги изгонятъ и истребать изъ Болгарія. Но попущеніемъ Божиимъ быде противно то: сирѣчь нихъ Турцы те истребиха, и быде позоръ жалостень: зашо некои избіени умреха, а некои въ плѣнь отидоха во Едрене. Тога и храбрый Марко Краевичъ плѣненъ отиде въ Едрене и Константинъ краль Сербскій, и тамо ги въ темница затвориха Турцы те за 12. месецы: а Вукашина и други те князове гониха даже до Филипполя и Пазарджика, и тамо ги убиха. Въ тоя бой обаче убіенъ быде и Сулиманъ царь Турскій. Но Турцы абіе поставиха си царя Мурата втораго: кой то абіе отиде во Анадолю и собра войска до 30000. Турцы и 2050. души Генувезы, и оплѣни и порази сичка та Болгарія.

Въ това време востана Иоаннь Палеологъ на Турцы те. Но они и него всеконечно побѣдиха въ лѣто Господне 1333.

Въ това време жители Солунски бежа призывали Венеціанска войска на помощь, за да си пазать градъ. Като отиде обаче Муратъ на Солунъ, Латине те убо абіе побѣгнаха, а тамошни те жители затворихасе въ градъ, и Султанъ Муратъ обтече ги, и начала да ги біе. Тога единъ калугерь отъ светаго Иоанна предтечи, кой то монастырь сега се называ Чаушь Монастырь, обяви съ писмо Султанъ Мурату подземный про-

токъ водный, кой то влѣзуваше въ Солунь и на-
 появаше го, написавъ му така: Многолѣтнѣй
 Царю! „Днесъ въ Солунскій градъ, а въ другое
 „лѣто въ Цариградъ искамъ да те видимъ. Тѣмъ-
 „же и изьявлявамъ ти, да отбіешь на онова и на
 „онова мѣсто, щото е вода та, коя то напоява
 „Солунь.“

И това писмо тоя предатель свеза на една
 стрѣла, и устрѣли на царскій шаторъ. Турцы те
 же найдоха писмо то, и прочетоха го. И така
 абіе отидоха на показанно то мѣсто, и отбиха
 вода та: кое то като видоха Солунцы, абіе о-
 твориха врата ша градски и предадохасе сами,
 въ лѣто Господне 1390.

Слѣдъ това отиде Султанъ Мурать на Серб-
 скаго Князя Лазаря, и бихасе на Косово поле
 при Шаръ планина, и въ тоя бой Султанова та
 убо войска уби Князя Лазаря, а Момчиль Ми-
 лошь уби Султанъ Мурата: но и него Турцы те
 убиха при царскій шаторъ, въ лѣто Господ-
 не 1391.

По смерти же Мураша царя Турскаго на-
 стана Піазить Илдарамъ, сынъ перваго Мурата.
 Онъ извади Марка и Константина изъ темница
 сось ходатайство то мати своя Маріи, и поста-
 ви Марка убо въ Битола да владѣе докле е живъ,
 и нарече го Паша Битолскій, а Константина,
 въ Серресь, и нарече го Бей.

Послѣ востана Піазить на столный градъ
 Болгарскій Терновъ, и отидевъ тамо сось голема
 сила, бихасе сось Іоанна Шишмана много, и
 быде много кровопролитіе за 9 месецы отъ Гре-
 ческо предателство. Понеже Мануиль царь Гре-
 ческій, какво то се рече и погоре, по свидѣтел-
 ству Русскихъ историковъ, доведе Турцы те въ
 Болгарія.

Въ тоя убо бой слѣдъ 9 мѣсяцы, виде Юаннь Шишмань, защо ще навѣять Турцы те избѣгна со сичко то си воинство и со сички те си велможы ношемъ изъ Терновъ и отиде въ Средецъ, то есть Софія. Подобно избѣгнаха и сички те, кои то живееха въ Мачинь, Растоль или Силистра, Рушчукъ, Сищовъ, Никополь и Плевень, некои убо въ Средецъ, а некои въ Дакія. И тога обладаха Турцы те и Терновъ и сички те речены градове, въ лѣто Господне 1396.

Отидевъ же Юаннь Шишмань въ Софія, скры сички те царски сокровища въ Монастырь Урвичь, кой то беше край Искаръ сосъ тверды стѣны ограждень, и изокколо му вода отъ секаде: гдѣ то остави и малку воинство, а самъ сосъ друго то си воинство ополчисе противу Турцы те, и бисе 7 години.

Въ това време Султанъ Пиязить призва Марка отъ Битола и Константина отъ Серресъ, и отиде во Влахія противу Мирча Вода Болгарскаго*) кое то като виде Мирчо собра и онъ войска многу, и ополчисе противу Пиязита, имая на Хоругвахъ, кои то носеха воинство то му, крестове, и светы образы изображены: кое то видевше Марко и Константинъ, убояхасе Бога и не восхотѣха да се биятъ. А Пиязить, като ги виде, защо нещать да се биятъ съ Християнами, абіе повелѣ Туркомъ своимъ, и сосѣкоха Марка и Константина на малы части на мѣсто называемое Калугерень, по долу отъ Букурещъ. послѣ сразисе съ Димитріемъ, войводитомъ Влашкимъ, и побѣдиха Турцы Димитрія и направиша го подданника.

*) Него Юаннь Зонарь называ Мирчо, а Мавробиръ Латинскій лѣтопись пише, защо му было име Димитрій, родомъ Болгаринъ изъ Видинъ.

Въ това време нападна нечаянно Унгарскій краль Сигисмундъ на Никополь, и быде прину- жденъ Пиязить да направи миръ сось Мирча вое- вода, и така поиде на Никополь, и побѣди Си- гисмунда, кой то едва се спасе отъ меча Турска- го, и побѣгна во своя си. Беше же Сигисмундъ посланъ отъ святѣйшаго папы Римскаго на по- мощь Християномъ: Понеже беше разумѣль святѣйшій папа озлобленіе, кое то правеха Турцы те Християномъ въ Болгарія. Беше же усовѣто- валь и склонилъ да отидать со Сигисмунда на помощь Християномъ и Карла шестаго краля Французскаго, Филиппа герцога Бургойскаго, Венеціяны и Поляки. Но они убо какво то се горе рече, нищо не успѣха, а Пиязить видѣвъ щастіе свое, весма разтордѣ се, и поиде на Цариградъ, земавъ со себе и Болгарски князы Вьлка Доброжанскаго и Лазаря Евхаитскаго, и окрестны убо градове Гречески разори и опусто- ши, а Цариградъ държа на обсажденіе цѣлы де- сять години, и воистинну можеше да го земе, ако да му не беше препятствоваль Темерланъ, Султанъ Татарскій, кой то беше излѣзналъ изъ Меотскихъ и Карпатскихъ горъ сось 500000. Та- тары и плѣни Скитія, Сармація, Мидія, Месо- потамія, Персія и Анатолія: кое то като чу Пиязить, уплашисе, и абле остави Цариградъ и поиде на Темерлана, а въ Тракія и въ Македо- нія остави двама та свои сынове Узунъ Мусул- мана и Муса, заповѣдавъ имъ неослабно да се біять сось останалы те Болгаре и Сербе, и да ги покорать. Отидевъ прочее во Анатолія, сразисе съ Темерлана. Но Темерланъ нави му, и отведе го въ плѣнь, и заключи го въ кльть желѣзна, гдѣ то не може да търпи и уби самъ себе.

По смерти Пиязитовой настанаха на царство

Турское негови те сынове Узунъ Сулиманъ и Муса. Тѣя убо два братія согласихасе да отидать на Болгаре те и на Сербе те, сразихасе же послѣ между себе, и направиха многу кровопролитіе, докле Зетъ имъ Ахметъ Паша не ги примири. И така тогда Султанъ Муса убо отиде въ Дарданія, коя то е западна Болгарія, като Охридъ, Битола, Ерцеговина и Далмати сирѣчь Иллирикъ, имая со себе и Болгарскія Князи, щото беха подъ власть Турска, Вьлка Доброжанскаго и Лазаря Евхаитскаго, въ лѣто Господне 1409.

Узунъ Мусулманъ же земавъ со себе и зета си Ахметъ паша, него убо посла на Златица да се бие, и самъ поиде на Самоковъ. Въ Костенець обаче собравшеся Болгаре многу убихаго, въ лѣто Господне 1411.

Това убо като чу Султанъ Муса, разгнѣвасе много, и абіе уби князя Вьлка и Лазаря, и колку то други князове Болгарски имаше со себе, и оставивъ Дарданска та земля, поиде на Самоковъ, и тамо сразисе сось Болгаре те и нави имъ и уби царя Іоанна Шишмана. Остана же отъ Іоанна единъ сынъ именовъ Владиславъ, кой то побѣгна при Страшимира во Видинъ.

Послѣ Султанъ Муса отиде да плѣни Златица. Георгій обаче Шишманъ, като чу убіеніе то брата своего Іоанна Шишмана, абіе собра множество войска Болгаре, Сербе и Маджаре, и отидевъ въ Златица сразисе съ Турками, нави имъ и уби и Султана Муса и Ахмета паша, и сичко нихно воинство до единаго, въ лѣто Господне 1421. Послѣ же върнасе во Видинъ.

По султана Муса настана султанъ Магометъ, обаче весма мало време поживе и умре. А настана по него султанъ Муратъ вторый въ лѣто Го-

сподне 1422. Въ лѣто же Господне 1423. умре Марія царица майка Георгія царя Болгарскаго: въ кое то време послѣдова и знаменіе големо и ужасно, сирѣчь помрачисе солнце то и быде темнота на земля та толко, щото видохасе звѣзды на небо то, като нощемь.

Той убо султанъ Мурать второй, въ лѣто Господне 1432. месеца Іулія 17. день отиде на Георгія царя Болгарскаго: кой то не могій да му се сопротиви, проси отъ него мирь, и даде му сестру свою Марію. Пише Іоаннь Зонарь. А Мавробирь пише, защо още Александръ я даль въ Бруса за мирь султану Мурату первому. И назвасе Каламарія.

По томъ отиде султанъ Мурать на Сербѣ те, и плѣни Сербска та земля, и зема градъ Борчь, въ лѣто Господне 1438. Послѣ отиде въ Болгарія и разори градъ Скопія и Велесъ и сички те окрестны градове плѣни и въ нихъ многу чловѣцы изгори. Послѣ отиде и на царствующій градъ Семередовъ. Болгарскій же царь Георгій Страшимиръ не имѣя войска да му се противи, отиде во Унгарія и собра Унгаре. И така сось нихъ и сось свои колку то имаше найде на Мурата въ Бѣль градъ и сразився сось него нави му, и зема Бѣль градъ отъ него, въ лѣто Господне 1440. Послѣ върнасе во Унгарска та земля. А Юсеинъ паша Турскій воевода облада градъ Новобърдо. Послѣ отиде и обсъдна Бѣль градъ: а султанъ Мурать отиде на Далмація, и поплѣни я сичка та, а найпаче великій градъ Рогоза и сички те окрестны градове и села, и изроби многу народъ изъ Босанска земля. Послѣ отиде на князя Іоанна Кастріота: кой то не имѣя войска да му се сопротиви, проси мирь, и даде Мурату въ залогъ ради върность три те свои

мужки деца: Георгія, Константина и Светослава, и три те свои дщери. Мурать же примирился така съ Іоанна, отиде на Амореа, чувъ защо братія Константина Палеолога Димитрій и Тома владѣтели Аморейски иматъ междоусобна брань. Чувъ убо Тома, защо иде на Аморея Мурать, излѣзна му мирно въ срѣтеніе, и обѣщасе да му даде доволна часть земли свося, само отъ живота да го не лиши. Димитрій же сопротиви му се. Послѣ обаче видѣвъ, защо не може да му сѣди на срѣща, остави Аморея, и побѣгна въ Римъ къ папѣ, земавъ со себе и глава та святаго Апостола Андрея.

Чувъ же папа, защо иде Димитрій царь Аморейскій, абіе излѣзна му въ срѣтеніе, и прія го торжественно. Димитрій же объяви му сички те озлобленія Турски во Аморейска та земля, и проси помощь отъ него. Папа же отвѣщавъ рече му така: знамъ, защо Султанъ Турскій неприятель е сичкимъ намъ Христіаномъ: обаче има между Христіане те несогласіе во вѣра та, и ако изволятъ сички те Грецы, Болгаре, Сербе и Арбанаси на Римска та догма, тогда согласившесе сички те вкупѣ Французи, Венеціяни, Нѣмцы, Маджари и Поляцы можать да отидать на Турцы те, и да ги побѣдять, и да ги изгоняють отъ Болгарска та и отъ Греческа та земля. И написаха до Георгія Страшимира, царя Болгарскаго и до Сербе те и искаха отвѣтъ.

Георгій же царь Болгарскій, подобно и Сербе те и Арбанаси те не соизволиха на тоя сѣвѣтъ, и не отидоха сосъ папа. Тога собрахасе Грецы те, Французе те, Нѣмцы те, Венеціяне те, Унгаре те и Поляцы те, и отидоха на Турцы те имающе предводителя Димитрія Палеолога: кой то въ первомъ сраженіи убіенъ быде отъ

Турцы те, и отрѣзаха му глава та: послѣ же туриха я въ коженъ мѣшець съ медь наполнивъ, за да бы могла пресна да се отнесе въ Бруса султану въ знаменіе побѣды: а папина та войска много падна безъ числа, а Турцы те главы те имь рѣжеха и могилы големы правеха, а трупове те имь горы големы въ знаменіе вѣчнос. И беше страхъ и ужась големъ.

Слѣдъ това Мурать отиде въ Анатолию на Узунъ Хасана шаха Персидскаго: а во Едрене остави сына своего Магомета втораго султана Турскаго.

Въ това време Георгій Страшимиръ царь Болгарскій, и князь Владиславъ братанецъ неговъ, и Янкуль воевода Битолскій согласихасе и собраха войска многу. И така Георгій убо отиде на Златица, и разби Мустафа паша, и убито и сичко то му воинство до единато: послѣ отиде на Нишь и разби Османа везирина Турскаго, въ лѣто Господне 1447. Найпослѣ отиде въ Сербія.

Янкуль же воевода отиде на Влашко, и разби Магзегъ бега близо при Букурещъ: послѣ разби Юсеинъ Паша на Яловица рѣка, и изгна сички те Турцы изъ Влашко: послѣ отиде на Родостоль или Селистра, и найпослѣ на столный градъ Терновъ.

Князь же Владиславъ, кой то беше возрастомъ 23 лѣта, отиде въ Добриджа, и обсади градъ Варна.

Въ тья времена върнасе султанъ Мурать отъ Узунъ Хасана и дойде въ Бруса: понеже сынъ неговъ му беше отписаль, защо Болгаре те успѣвать и на ближавать и Едрене да земать. И абіе собра до 300000. души войска, и отидевъ въ Болгарія, сразисе въ Шумень сосъ Владисла-

ва и нави му и уби го, въ лѣто Господне 1448. кое то като чу Янкуль, абіе се върна во Влашко. Георгій же сички те Турцы изгна изъ Сербія, и дойде подь Софія. Но абіе дойде на него со силна войска Георгій Арбанась сось великаго паша Турскаго.

Той Георгій беше единь оть трима та сынове Иоанна Кастриота, що то беха дадени, какво то се погоре рече, въ залогь Мурату. И други те убо Мурать беше убиль, а него не уби за негова та храбрость, но направи го Бейлербей и нарече го Скендерь, сирѣчь вторый Александра.

Той прочее Георгій, понеже искаше способь да избѣгне оть Турцы те, управи напредь реченаго Паша, и сразихасе съ Георгія. И нави му Георгій и зема го въ плѣнь. И тога Георгій Арбанась абіе побѣгна въ Болгарска та войска, и испроси оть Георгія царя до 300 воины искуснѣйши во бранехь, собра же и Арбанаси до 12000. и оть Черногорцы те дойде му помощь до 8000 души, и отиде во Албанія да освободи отечество то си оть Турцы те, кои то по смерти отца неговаго беха отишли да го обладаять.

Чувше же Арбанаси негово то пришествіе, много се возрадоваха, и стекохасе при него сички те, щото и тамо собра войска още до 22000. души. И така отиде до Крой градь, и нощемь нападна на Турцы те и изсѣче до 40000 души оть нихь, и зема Крой.

Това убо чувь Мурать и сынъ неговь Магометь, много се разгнѣваха. И зема Мурать со себе до 300000 души войска избрана, и отиде на Георгія Арбанаса, и обсади градове Крой и Дураца. Георгій обаче пакь нощемь нападна на Мурата и до половина оть войска та му изсѣче, и пакь въ друга та ношь. И така отгна Турцы

те отъ свое то отечество. А Мурать отъ гнѣва и ярости падна въ болѣзнь, и едва живъ отнесенъ до Едрене, умре въ лѣто Господне 1449.

По смерти Мурата втораго настана сынъ му Магометь второй. Онъ остави Болгаре те, Сербе те и Арбанаси ше, и отиде на Грецы ше, и обыколи Цариградь. Абѣ же согради и крѣпость надъ Цариградь. Направи же и ораницы (каикче та) до 80, и ги пусти въ черно шо море въ Боаза. Отидоха обаче само до Галата, а нататакъ не можеха да проминать, защо то и маше въ вода та вериги желѣзны (синджирь) отъ Галата до Цариградь. Случисе обаче въ това време и повѣя южный вѣтръ сильно, и разигра море то толко сильно, щото морски те волны (тѣлазе) префърлиха сички те ораницы презъ вериги те. И така тога Турска та войска и отъ море и отъ сухо обыколиха Цариградь.

Това убо капо видоха Грецы те отчаяха си живоша, и се наготвиха сички да умратъ за отечество, и да се не дадашь на Турцы ше. Бихасе же три дни, и паднаха отъ Грецы и отъ Турцы выше отъ 200000 души челоуѣцы мертви. Грецы те обаче ослабѣха, и убиха Константи-на царя своего и брата неговаго Теофила. И тога Турцы те наполниха сички те улици Цареградски. И кой може да искаже тогашнее безчестіе на Цареградски те Христіане! Заповѣда Магометь своимъ Туркомъ до три дни: кой какво иска волень е да направи. Тога Турцы ше стары сечеха, млади робеха, дѣвицы за жены земаха, богаты обираха, и безчисленны други правеха.

И така убо быде до три дни: слѣдъ три дни же повелѣ Магометь да изведать сички Цареградски Христіане на Ать мегданъ колику то

са останали живи, особно боляры, особно сьромаси. И попыта султанъ боляры те: гдѣ есте скрыли ваши те сокровища; а они опговориша и рекоха: Не собирахъме само толко, колко да се храниме, а за богатство нерадихъме. Тога султанъ повыкна нихны те слуги, и сось мука ги испыта, гдѣ са скрыли богатство то Господарей своихъ, и разумѣвъ абіе повелѣ да износить сребро и злато и каменіе многоцѣнны на Ать мегданъ, и направиха могила. Изнесоха же и сокровище то отъ света Софія, и направиха и отъ него друга могила.

Толку убо богатство като виде Магометь, удивисе, и повелѣ своимъ да мучашь Грецы те, и посѣкоха сички жены и деца нихны, а простый народъ раздѣли въ робство своимъ Туркомъ. Послѣ отиде въ Патріаршія та, и беше на мѣсто, гдѣ то е сега джамія султанъ Магометь, и беше въ нея церква та святыхъ Апостоль Петра и Павла.

Излѣзна прочее Патріархъ со сичкій народъ, щото се тамо находаше и се поклони султану. Онъ же попыта го: Ты кой си; Патріархъ же рече му: Азь самъ отецъ роду сему. Султанъ же рече му: Ты ли си великій Попъ; Онъ же отвѣща: Азь самъ, многолѣтній Царю! Султанъ же рече му: Те пи дарувамъ живота, и тая церква, и по хилядо жьлници въ година та, и да бъдешь какво то си и до сега былъ. Патріархъ же рече: Ей многолѣтній царю, ако найдохъ милость предъ тебе, дарувай ми и тоя народъ, кой то е сось мене Султанъ же рече му: колку то са калугере и попове дарувамъ ти ги: а мирски те сички те ще погубимъ, защо то ги найдохъ супостатами мене, и нещать да ми се покорать, и това продумавъ султанъ отиде си.

Въ лѣто же Господне 1454. собра пакъ Султанъ Магометъ войска до 500000 души Турцы избранны, и отиде на останалы ше градове Болгарски и Сербски. Стигнавъ же близо при Филиппополя и разумѣвъ, защо се крые въ Туловско то поле, и изъ гора та тамо вайска Болгарска, тоя часъ посла Арапъ Исуфъ паша сосъ 15000 души Турска войска, да избіять сичка та оная войска Болгарска тамо.

И така они отидоха въ средня та гора, и найдевше тамо монастырь Святаго Николая, разсипаха го отъ основанія, и избиха сички те въ него калугере и мирски, щото се беха скрыли. Послѣ отидоха въ село Турія и разориха. Послѣ въ Туловско то поле влѣзнаха: гдѣ то немаше войска Болгарска, но простый народъ жени и деца се крыеха между горы те, собрани отъ окрестны те градове и села: кои то като видоха тога Турско то нашествіе, весмассе уплашиха, и помолившеся Богу сосъ големъ гласъ до небесе выкаха: Господи помилуй. И Господь услыша ихное моленіе, и абіе сосъ мгла покры сичко то поле, и притемне толко, щото Турцы те единь другого се непознаваха, и возмиѣха, защо Болгаре те нападнаха на нихъ, и така фатиха да се біять по между си, и избихасе до единь. И като не остана ни единь отъ Турцы те, абіе мгла та се дигна: Народъ же това чудо видѣвше прославиха Бога и чудотворца Николая, и остана онова мѣсто Мглищъ отъ тога и до днесъ да се именува.

Султанъ же Магометъ, като чу това приключеніе, разгнѣвасе много на Болгаре те, и онъ убо отиде на Самоковъ, а Зинанъ паша посла на Златица: кой то бивсея облада Златица: Послѣ отиде и облада Ловчанска та крѣпость

(кале). Отъ тамо отиде на Видинь на царя Болгарскаго Георгія Страшимира и сразившеся быде големь бой. Султанъ облада Самоковъ сось големо кровопролитіе за 7 месецы, а славный градъ Софія за 7 лѣта. Послѣ зема Пироть безъ бой. Обаче Болгаре те побѣгнаха, и се затвориша въ Нишь. Турцы те же абіе обыколиха Нишь, и за 9 месецы зеха и него. Послѣ отидоха въ Сербія, и разориха грады Отравица, Новобърдо и Ситница, въ лѣто Господне 1456. Зинанъ паша же бисе у Видинь три лѣта сось Георгія, и нави му, и изгна го изъ Видинь, и улови го жива у Капинско со сички те неговы деца, въ лѣто Господне 1459. И Георгій убо благочестивый царь Болгарскій найпоследній и Ирина царица негова преставихасе и двама та у Рудникъ, въ лѣто Господне 1460, а три те нихни чада: Стефанъ, Марія и Анастасія, невѣдомо с какво станаха.

И така убо Болгаре те, Грецы те и Сербе те подпаднаха подъ Турско по иго и до днесъ.

ПОСЛѢДНЕЕ РАЗОРЕНІЕ БОЛГАРИИ.

Кога Магометь вторый облада Цариградъ, роди му се онова време сынъ, кой то се нарече Селимъ вторый. Той убо Селимъ като дойде на 16 години возраста, начна да търси способъ, да убіе баща си, и да се воцари онъ на негово мѣсто: кое то усѣтивъ Магометь, абіе заповѣда да му извадапъ очи ше безъ милоспъ. Селимъ обаче разумѣвъ това, скоро избѣгна по черно то море, въ Тапарска ша земля: гдѣ шо го прія единъ Господарь Татарскій, и живѣя у него до смерти отца своего, По смерти же отца своего собра до 125000 души войска Тапарска, и

отиде въ Цариградь, и сѣдна на бащиный си столъ. Тога онай, кой то е былъ на онова време Патріархъ, отиде да се поклони Селиму царю, и му рече: Царю многолѣпный! Има въ твоя та держава твои подданницы, Болгарскій родъ, кой то са человекы сурови и во бранехъ непобѣдими. И нихъ ако несмиришь до конца, можать пакъ да востанать на тебе, и да си земать землята. Того ради совѣтувамъ те да разоришь сички те njihы мѣста, и да избіеши njihы те градоначалницы и учены, за да быдешъ въ покрій. И показа му сички те мѣста подробно.

Това убо като чу султанъ Селимъ отъ Патріарха, абіе сошь големъ гнѣвъ подигнасе на Болгарія, въ лѣто Господне 1486. И самъ убо разсыпа Тракія отъ Едрене до Средецъ. Посла же одного воевода Татарска Мурза сошь 46000 души Татарска войска, и разсыпа покрай Дунавъ и въ Стара планина все отъ черно то море до Видинь. Въ Македонія же посла своего везира сошь 33000 войска: кой то отъ Драма до Босна все истурчи.

Нахождасе въ една Пѣмецка исторія за тогова Селима, зацо като разорилъ Болгарія, колку то нашель красны юношы и дѣвицы собралъ и отвель ги во Едрене: гдѣ то ги потурчилъ и нареклъ ги Еничаре, сирѣчь епи чиракъ, нови ученицы. И юношы те убо въ воинство то воведо: кои то беха 32500 души, а женскій полъ Богъ вѣсть колку са были.

Въ тья времена и Терновска та Патріаршія Турцы те изгореха и патріарха убиха. И беше голема туга между человекы те, скорбь, жалость, плачь и рыданіе. Турцы те же избираха хубавы те церкви и ги обращаха на джаміи, и сички те хубавы мѣста посвоиха, по первы те

человѣцы и учены те избиха, и имѣнія та имь разграбиха.

И такова быде послѣднее разореніе Болгаріи отъ реченнаго предателя.

Конецъ Болгарскія Истории.

НАЧАЛО ТО

и

СВЪРШЕНІЕ ТО ПАТРИАРШЕСТВА БОЛГАРСКАГО.

Мортагонъ въ лѣто Господне 858 — 862 прія крещеніе самъ, крести же и сичкій свой родъ: а Симеонъ Лабасъ въ свое то царствованіе вовведе Патриаршія въ Болгарія Болгарска и слѣдователно и Митрополи и Епископіи: кои то исперва убо быдоха подъ Римскаго Папа до три години. Послѣ же останаха подъ Цариградска та Греческа Патриаршія: коя и соблазни Симеона и даде му причина да се отдѣли отъ нея. Защо кога то щеше да се постави некой Епископъ Болгаромъ, многу злато и дарове се искаха отъ Болгарскаго царя.

Това убо дѣло Богопротивно воспали големъ гнѣвъ въ Симеона, и така насили Грецы те много, щото не могоха да се сопротивать никакъ, но позволиха и поставиха въ Терновъ Патриарха самовластна Болгарина. Тойже Терновскій Патриархъ послѣ постави во Охрида Архiepископа, и онъ беше вторый по него: По Охридскаго же Преславскій Архiepископъ беше, а

по него Софійскій. И така отъ онова време, даже докле облада Турчинь, Болгарски Патріарси се поставяха въ Болгарія та и Архіепископи и Епископи.

КИРИЛЛЪ и МЕТОДІЙ

Болгарски Книжници.

Въ исто то време, кога тосе крестиха Болгаре те, въ лѣто Господне 858—862, появихасе и двама любородни Кирилль и Методій, братія единоутробни, изъ Солунь, чій отецъ се именуваше, Леонь и беше родомъ Болгаринь, и сановить въ Восточно-Римска та (Греческа та) имперія *). Тя, думамъ, двама братія (за кои то Василій Априловъ въ своя та Филологическа книжка издана во Одесса въ градска та типогра-

*) Да се не удивлява никой на това: защо Восточно-Римска та Имперія е имала Болгаре не само сановицы, но и полководцы, каковъ то е былъ Белизарій, и Императори, какви то са были Іустинь 1-вый, Іустиніанъ 1-ый, Іустинь 11-ый, и Василій Македонецъ. И

Белизарій беше отъ Германь, село близо при Охрида.

Іустиніанъ, кой то согради святая Софія, церква великолѣпна въ Цариградъ, коя то е сега джамія, онъ, думамъ, беше Іустиновъ племянникъ отъ Охрида, называше се Управда, и преименоваха го, като быде Императоръ Римскій или Греческій, на соотвѣтственное му име Іустиніанъ. Баща му се име-

фія 1844 названая Болгарскитѣ книжници съ разны доказателства доказува, защо са еуци Болгаре и на Болгарское нарѣчіе преведоха Священно Писаніе.) появихасе, и извадиха буквы Болгарски съсь намѣреніе да преведать единороднымъ своимъ Болгаромъ сичко то Священно Писаніе отъ Греческій языкъ на Болгарскій, искусѣйши еуще въ Греческій языкъ, а най Кирилль, кой то беше по младъ отъ Методія и учисе въ Цариградъ засдно съсь Императора Михаила сына Теофилова, и пройде сичка та Философія на Греческій языкъ, и быде Философъ изрядснь. Тѣмже отидоша въ Пресна градъ Болгарскій столный, кой тосе послѣ нарече Охрида. И тамо найдоха и сосдинихасе съсь петина още учены на Греческій языкъ Болгаре, по име: Наума, Климента, Савва, Ангеларія и Ерасма. Собравшеся же тамо седмина та, съсь измышленны те буквы преведоха сичко то Священно Писаніе на Болгарскій языкъ: за коя то причина народъ и до днесъ

нуваше Истокъ, а сестра му Бѣглица, коя то послѣ преименоваха Вигиланція.

Василій Македонецъ родисе близъ Адриянополи отъ бѣднаго баца. Кога то онай страшный Грекомъ Болгарскій царь Крумъ, въ лѣто Господне 811. завосва Адриянополь, между други те плѣбници беше и той Василій, още отрокъ: кой то и содержасе въ плѣнь докле быде миръ съсь Греды те при царѣ Мортагонѣ и Императорѣ Леонѣ.

Фотій Патріархъ, кого то Василій сиема отъ стола, за да влѣзе пакъ въ милость при царя, сочини негово то родословіе: въ кое то показуваше, защо Василій проистича отъ Арсакиды те, Персіянски те царіе.

Наслѣдници те Василіеви царуваха до 1028 години.

почита njihна память. Едному же отъ нихъ Науму, посвященъ е и монастырь, кой то стои и до днесъ, до 10 часа отстоящъ отъ Охрида при езеро, кое то сега убо носи истое име, а въ старое време называшесе Лихнидонъ.

Кирилль и Методій послѣ отидоха въ лѣто Господне 863. въ Моравіа, и тамо проповѣдуваха слово Божіе: гдѣ то Методій убо быде поставленъ Епископъ, а Кирилль отиде въ Римъ до тамошняго Архиепископа, и тамо сконча свой животъ.

Моравіа тува не разумѣвай Сербская Моравіа, но Моравіа, коя то е при Оксана и Брандбургъ, гдѣ то живѣха Болгаре подъ име Славяне. И за това отъ оныя славяне, кои то пріяха ученіе тѣхъ учителей и вѣру Христіанску, нарекохасе и Священнія книги Славянски. По право обаче требува да се дума сичко то нарѣчіе Священнаго Писанія Старо-Болгарско. И требува извѣстно тоя языкъ да са говорили тогашни те Болгаре: понеже речени те учителя Болгарски не можеха да преведать Священное писаніе на другъ языкъ, но на точноговоримый языкъ нихень, за да можать да разумѣять догмы те святыя вѣры, кое то беше сичко то намѣреніе тѣхъ учителей.

Владимиръ князь Россійскій, пише Баронъ на листь 179. прія святое крещеніе и сичкій народъ Россійскій въ лѣто Господне 1050: кое то ще се рече 190. години слѣдъ Болгаре те. Въ тыя времена пріяха и писмена и книги Старо-Болгарски.

Сербе же беха подъ Папа та и държеха вѣра Римска, и въ лѣто Господне 1130 прія святое крещеніе Неманъ Жупанъ Сербскій и малку отъ народа: а въ лѣто Господне 1190, светый Савва Архиепископъ Сербскій сынъ Неманьовъ обърна

сичкій народъ Сербскій на святую православную
вѣру: кое то ще се рече 330. години слѣдъ Бол-
гаре те. Въ тья времена са пріяли воистинну и
священныя книги.

З Н А М Е Н І Е

На Болгарскихъ Хоругвахъ.

Това знаменіе са имали Болгарски те царіе
на Хоругвы те (пантіеры те) си, сирѣчь изобра-
женіе лвово: кое то е знаменувало, защо Болгаре
те са на войска силни, като лвове, какъ то ги и
Александръ Македонскій проповѣда рекъ: На-
родъ славный и непобѣдимый на брань.
И виждь за това въ Перуновы те дѣянія.

Той образъ са имали они и на монеты те си.
Еще же и други, като Царскій, Богоявленскій,
Воскресенскій и пр.

Петръ С. Димовъ

1879 21 Авг.

ИЗЛОЖЕНІЕ

Кралей Болгарскихъ и Царей по ряду.

К р а л и.

- 1-й Иллирикъ сынъ Мосоховъ.
- 2-й Владія.
- 3-й Коледа.
- 4-й Вреъмъ.
- 5-й Волгъ.
- 6-й Лиль.
- 7-й Перуиъ.
- 8-й Дикефаль. Отъ Перуна до Дикефала преидоха години 566 и кои быдоха между тыя години вожди Волгаровъ, неизвѣстни са. Изато тува по Перуна абіе положисе Дикефаль за 8-й краль Болгарскій.
- 9-й Вукичь. Отъ Дикефала до Вукича преидоха години 266. и беха Волгаре те подъ Римско иго.
- 10-й Свитцлианъ.
- 11-й Гервалияъ.
- 12-й Драгичъ.
- 13-й Борисъ или Богоръ.
- 14-й Батой.
- 15-й Тривелій.
- 16-й Первый сынъ Тривеліевъ: кого то некои наричатъ Тербаль.
- 17-й Второй сынъ Триве-

лievъ: кого то некои наричатъ Мойсей.

Ц а р и.

- 1-й Иоаниъ Асень великій.
- 2-й Добрица.
- 3-й Телезвій.
- 4-й Сабинъ.
- 5-й Таганъ.
- 6-й Телерикъ первый.
- 7-й Телерикъ второй.
- 8-й Кардамъ.
- 9-й Крумъ.
- 10-й Моргаоиъ, а въ светомъ Крещеніи Михаилъ
- 11-й Симеонъ Лабасъ.
- 12-й Петръ первый.
- 13-й Борисъ
- 14-й Селевкій.
- 15-й Субботиць.
- 16-й Давидъ.
- 17-й Самуиль.
- 18-й Радомиръ.
- 19-й Гладимиръ.
- 20-й Иоаниъ прозываемый Владиміръ.
- 21-й Петръ Делеанъ.
- 22-й Алушанъ.
- 23-й Асень.
- 24-й Петръ второй.

26-й	Вориль.	33-й	Михаиль.
27-й	Мичо или Смилецъ.	34-й	Александръ.
28-й	Константинъ Шиш-
мпаъ.	35-й	Юаннь Шишманъ.
29-й	Лаганъ.	36-й	Георгій Страшимиръ:
кой то быде найпо-
слѣдний царь Волгар-
скій.
30-й	Юаннь Асень второй.		
31-й	Петръ третій.		
32-й	Светославъ.		

ИЗЛОЖЕНІЕ

Святыхъ Болгарскихъ по ряду.

1-й	Святой	краль	Тривелій, а во ипочествѣ	Тео-
ктисть.
2-й	Светый	царь	Михаиль.	
3-й	„	„	Давидъ.	
4-й	„	„	Юаннь	Владимиръ.
5-й	„	Юаннь	Патріархъ	Терловскій.
6-й	„	Теофилакть	Патріархъ	Терновскій.
7-й	„	Евтимій	Патріархъ	Терновскій.
8-й	„	Іоакимъ	Патріархъ	Терловскій.
9-й	„	Климентъ	Архиепископъ	Охридскій.
10-й	„	преподобный	Наумъ	Охридскій.
11-й	„	преподобный	Ерасмъ	Охридскій.
12-й	„	Ангелларій	учитель	Охридскій.
13-й	„	Савва	Епископъ	Охридскій.
14-й	„	Николай	Архиепископъ	Охридскій.
15-й	„	Иларіонъ	Епископъ	Меглянскій.
16-й	„	преподобный	Никодимъ	Мироточедъ
Прилепскій.
17-й	„	преподобный	Юаннь	Рилскій.
18-й	„	Лука	братанецъ	Юанна Рылсаго.
19-й	„	преподобный	Гавріиль	Лесновскій.
20-й	„	преподобный	Прохоръ	Пшинскій.
21-й	„	преподобный	Іоакимъ	Саравдополскій.
22-й	„	преподобный	Іоаникій	Девическій.

- 23-й Светая преподобна Параскева Терновская.
 24-й Светый преподобный Теодосій Терновскій.
 25-й „ Марко Архіепископъ Преславскій.
 26-й „ Косма Зографскій
 27-й „ преподобный Симонъ Камелскій.
 28-й „ Филотей Скитскій.
 39-й „ преподобный Пименъ Зографскій.
 30-й „ преподобный Михаилъ воинъ отъ село
 Потока.
 31-й „ великомученикъ Георгій Софійскій му-
 чимый отъ Селима.
 32-й Светая мученица Васса дѣвица отъ страны Со-
 лунскія.
 33-й Светый преподобный Димитрій Басарабовскій.
 34-й „ мученикъ Ангель Воинъ.
 35-й „ Николай Софійскій.
 36-й „ преподобно-мученикъ Манасій Габров-
 скій.

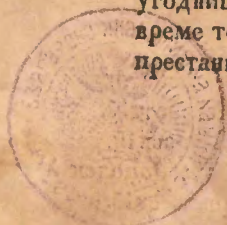
Светіи 25 мученицы въ Зографъ сожжени огнемъ отъ
 Латинь во времена Калимана царя Болгарска-
 го, кои то са: Тома игумень, Варсонуфій, Ки-
 рилль, Михей, Симеонъ, Иларіонъ, Іаковъ,
 Мартиціанъ, Іовъ, Кипріанъ, Савва, Іаковъ,
 Косма, Сергій, Мина, Іосифъ, Іоанникій, Па-
 вель, Антоній, Евтимій, Дометіанъ, Партеній,
 и трима още, чии то имена не се найдоха.

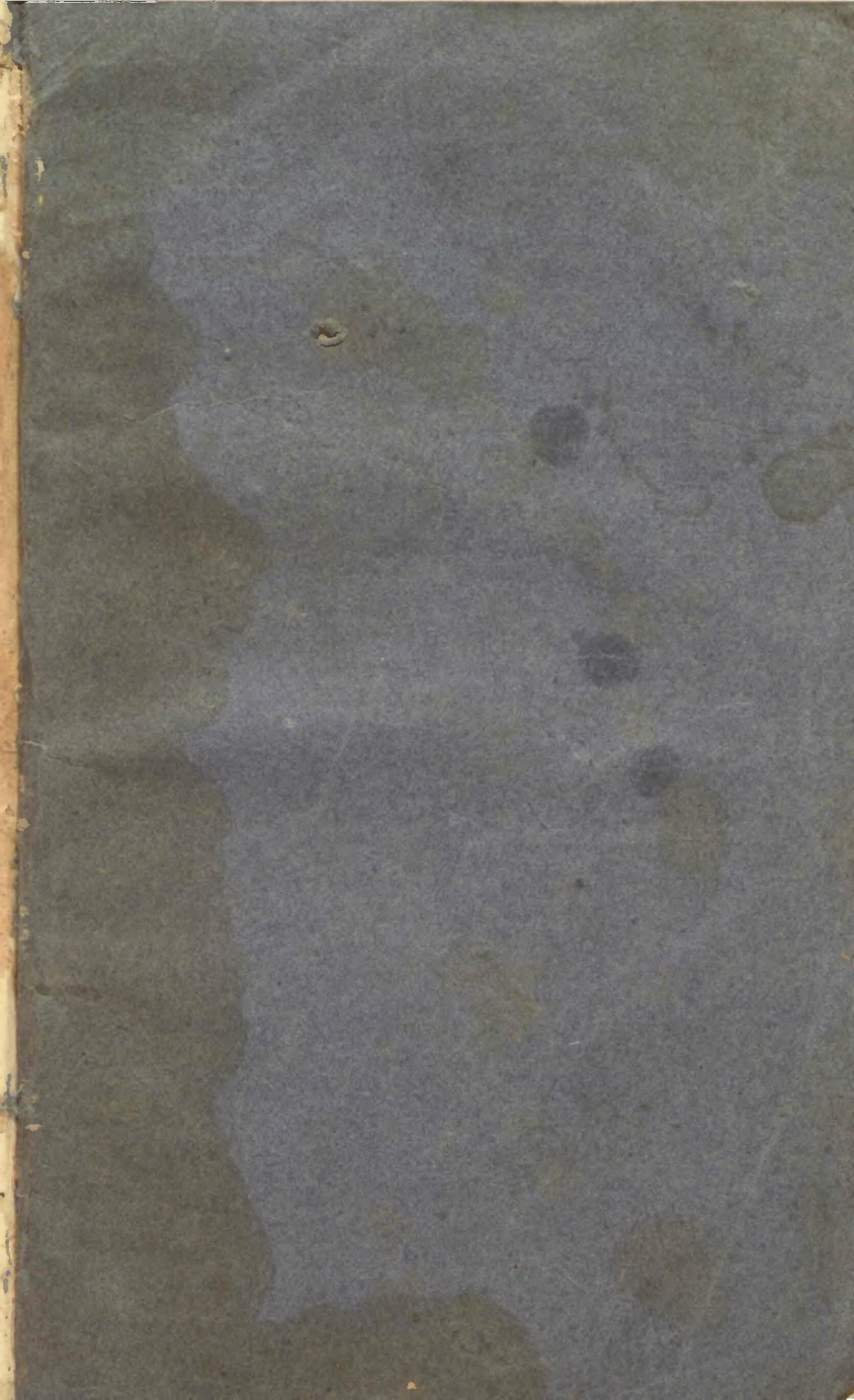
Светіи 14. мученицы, иже во градъ Тиверіа избіе-
 ни отъ Турковъ.

76-й Светый преподобно-мученикъ Игнатій Тулев-
 скій.

77-й Светый преподобно мученикъ Евтимій Сербскій.

Има же и други многу безсумнѣнія Болгарски Свети
 угодицы, коихъ имена та, ако и да е утаило
 време то отъ насъ, но Богъ ги знае: понеже не-
 престанно предстоять му молящися за насъ.

1879
11
На таа Книга цѣна е 5. цванцове; и
ще се намерува за продавање

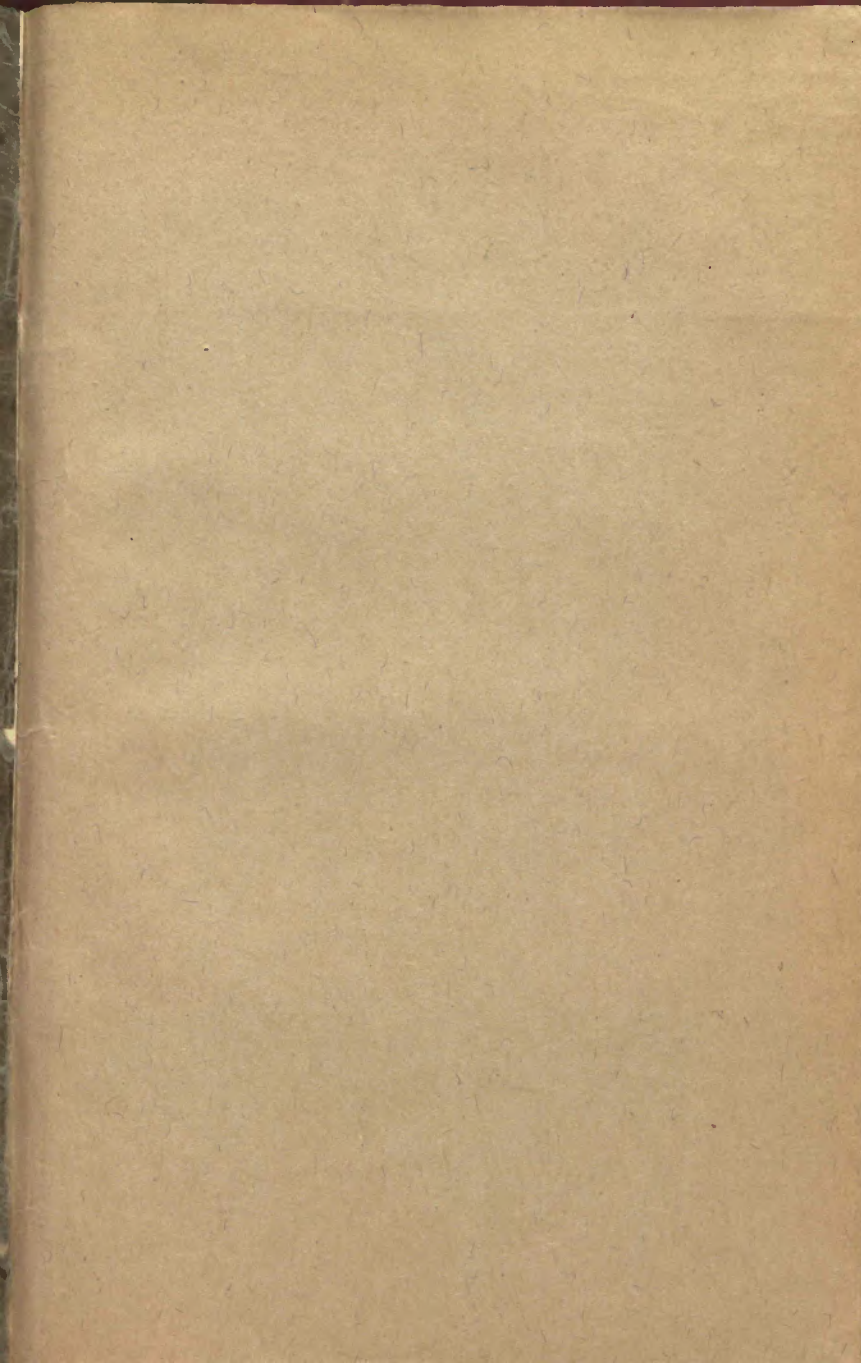
В Ъ Б О Л Г А Р И Я .

- Во Флибе у Г. Христа Г. Гешооглу,
— Пазарджикъ у Г. Спаса Петровича,
— Карлови у Г. Братія Т. Пулювца,
— Лозечъ у Г. Христа Попъ Петровича,
— Габрово у Г. Паскала Николева,
— Терново у Г. Георгия Х. Чакова,
— Русчукъ у Г. Теодора Милкова,
— Свищовъ у Г. Апостола Кочковича,
— Сливень у Г. Добре Желаскооглу.

В Ъ В Л А Ш К О .

- Во Галаць у Г. Х. Аврама Х. Јоаннѣва,
— Браила у Г. Братія Диамандиди,
— Вукурѣщъ у Г. Пенча Ралчова на Хана
Мустаковъ.
— — у Г. Х. Донча Христова на
Замфиръ Чаринѣв.
— Питеши у Г. Питаръ Иванча Николѣ
пула.
— Александриа у Г. Теодора Х. Јоаннѣва

Во тия исти мѣста ще се намеруваатъ за
продавање и „Биснословіе Синтина“ „Фарос-
фа“ и „Изубеное Дете“.

ПРОФПВА
1959

